МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ОБЛІК І АУДИТ

галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 071 Облік і оподаткування

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

«ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ Й ОРГАНІЗАЦІЯ»

здобувача Мальованної Єлизавети Костянтинівни _____

Науковий керівник: д.е.н., професор Гнилицька Л. В. _____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., доцент Цвятковська О.В.

_____

Київ 2025

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 87 сторінок, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 70 сторінках друкованого тексту. Робота містить 21 таблицю, 8 рисунків, список використаних джерел з 52 найменування, додатки.

“ Облік та аналіз дебіторської заборгованості підприємства: методичні підходи й організація ”

Об’єктом дослідження є система обліку та аналізу дебіторської заборгованості суб’єкта господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних питань обліку та аналізу дебіторської заборговності підприємства.

Мета і завдання дослідження. *Метою* кваліфікаційної магістерської роботи є системне дослідження, критична оцінка та розробка пропозицій щодо удосконалення теоретичних положень та методичних підходів обліку та аналізу дебіторської заборгованості підприємства.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- дослідити історичні та сучасні підходи до визначення сутності дебіторської заборгованості суб’єкта господарювання,її класифікації та оцінки;
- розглянути нормативно-правове забезпечення обліку дебіторської заборгованості;
- аналізувати документообіг і організацію обліку дебіторської заборгованості підприємства;

- розробити рекомендації щодо вдосконалення облікової політики підприємства в аспекті управління дебіторською заборгованістю;

- обґрунтувати й конкретизувати мету, завдання, предмет, об'єкти та джерела інформації аналізу дебіторської заборгованості підприємства;

- провести практичне аналітичне дослідження рівня, динаміки та структури дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання;

- провести оцінку ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Під час дослідження було систематизовано вітчизняні та міжнародні підходи щодо класифікації, оцінки та відображення дебіторської заборгованості. Особливу увагу приділено визначенню впливу нормативно-правового регулювання та організаційно-технологічних аспектів обліку дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства. Узагальнено теоретичні основи управління дебіторською заборгованістю як складової фінансового менеджменту.

Методична значущість роботи полягає у формуванні рекомендацій щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. Запропоновано вдосконалення облікової політики, документообігу, а також методики аналізу дебіторської заборгованості для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024 – 2025.

Рік захисту роботи – 2025.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, облік, класифікація, оцінка дебіторської заборгованості, облікова політика, документальне оформлення, міжнародна практика, структура, динаміка, аналіз, фінансовий стан, управління, ефективність, платоспроможність, фінансова стійкість.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ 6

1.1. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості..... 6

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку дебіторської заборгованості..... 12

1.3. Оцінка дебіторської заборгованості 15

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ 21

2.1. Облікова політика підприємства щодо відображення дебіторської заборгованості 21

2.2. Документальне оформлення та облік товарної дебіторської заборгованості 25

2.3. Документальне оформлення та облік іншої поточної дебіторської заборгованості 31

2.4. Документальне оформлення та облік довгострокової дебіторської заборгованості 39

2.5. Міжнародна практика обліку дебіторської заборгованості 43

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ 47

3.1. Завдання та джерела аналізу дебіторської заборгованості 47

3.2. Структурно-динамічний аналіз стану та структури дебіторської заборгованості..... 52

3.3. Оцінка ефективності управління дебіторською заборгованістю 60

ВИСНОВКИ 66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 72

ДОДАТКИ 78

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема дебіторської заборгованості є однією з найгостріших у сучасному бізнесі. З одного боку, вона є невід'ємною частиною господарської діяльності будь-якого підприємства, оскільки свідчить про здійснені продажі товарів, робіт чи послуг. З іншого боку, надмірна дебіторська заборгованість може призвести до значних фінансових втрат, зниження ліквідності активів та погіршення платоспроможності підприємства.

Актуальність дослідження обліку та аналізу дебіторської заборгованості зумовлена низкою факторів. По-перше, зростання конкуренції на ринку вимагає від підприємств постійного пошуку ефективних способів управління своїми фінансовими ресурсами. По-друге, нестабільність економічної ситуації та збільшення ризику неплатежів з боку дебіторів посилюють необхідність вдосконалення методів обліку та аналізу дебіторської заборгованості. По-третє, сучасні бухгалтерські стандарти та законодавство висувають все більш вимогливі вимоги до достовірності та повноти облікової інформації.

Ефективний облік та аналіз дебіторської заборгованості є ключовим фактором успішної діяльності підприємства. Він дозволяє своєчасно виявляти проблемні борги, оцінювати ризики непогашення, розробляти заходи щодо їх мінімізації та оптимізації управління дебіторською заборгованістю в цілому. Таким чином, дослідження цієї проблеми має не лише теоретичне, а й значне практичне значення для підприємств різних форм власності та сфер діяльності.

Проблематику організації системи обліку дебіторської заборгованості та аналізу опрацьовують у своїх працях та міркуваннях велика кількість вчених та науковців, серед яких О. Лисак, Т. Пінчук, О. Чеповець, О. Степаненко, Ю. Пензева, А. Даниленко, І. Трало та інші. Основні аспекти, пов’язані з оцінкою дебіторської заборгованості та визначенням її впливу на платоспроможність підприємства, висвітлені у роботах Н. Мамонтова, А. Сичов, Ю. Глушач, А.

Кюрджиєв, В. Зелікман та М. Шигун. Проблеми управління дебіторською заборгованістю знайшли відображення у працях таких авторів, як Є. Мордань, Л. Ткачук та В. Найдиш.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності та форм прояву розрахунків з дебіторами і наданні практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю.

Необхідність реалізації поставленої мети зумовлена вирішенням ***завдань***:

- розкрити економічну сутність та здійснити класифікацію дебіторської заборгованості;
- узагальнити нормативно-правові акти, що регулюють питання обліку дебіторської заборгованості в Україні;
- дослідити особливості оцінки окремих видів дебіторської заборгованості;
- узагальнити елементи облікової політика підприємства щодо відображення дебіторської заборгованості;
- розкрити порядок документування та обліку товарної дебіторської заборгованості;
- відобразити документальне оформлення та порядок обліку іншої поточної дебіторської заборгованості;
- розкрити правила документального оформлення та обліку довгострокової дебіторської заборгованості;
- дослідити міжнародні практики обліку дебіторської заборгованості;
- сформувати завдання та охарактеризувати джерела аналізу дебіторської заборгованості;
- провести структурно-динамічний аналіз стану та структури дебіторської заборгованості;
- оцінити ефективності управління дебіторською заборгованістю досліджуваного підприємства.

Об’єкт дослідження - розрахунки з дебіторами в системі управління підприємством

Предмет дослідження - сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів обліку розрахунків з дебіторами підприємства та аналітична оцінка ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи були використані такі методи дослідження, такі як аналіз і синтез, індукція та дедукція, а також спеціальні методи економічного аналізу, що дозволяють систематизувати, оцінити та вдосконалити процеси обліку і аналізу дебіторської заборгованості.

Інформаційна база дослідження нормативно-правові акти щодо обліку дебіторської заборгованості, наукові публікації українських та зарубіжних економістів на цю тему, підручники, ключові документи та внутрішні положення.

Апробація результатів дослідження. Основні результати проведеного дослідження були апробовані шляхом публікації тез в матеріалах наукової конференції " Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку " (м. Чернігів, 2024 рік) на тему: " Особливості обліку дебіторської заборгованості за МСФЗ та НП(С)БО " [1].

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Вона містить 70 сторінок без урахування списку використаних джерел, 21 таблиця, 52 найменування використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість визнається активом суб'єкта господарювання та утворює його майно, за умови, що підприємство має можливість отримати майбутні економічні вигоди і її розмір може бути достовірно визначений. Виникнення дебіторської заборгованості є нормальним явищем корпоративних бізнес-процесів, однак кожен суб'єкт господарювання зацікавлений в оптимізації її обсягу. Зменшення дебіторської заборгованості є резервом, що сприяє зменшенню потреб підприємства в оборотних коштах і прискоренню його оборотності [2,с. 6].

Дебіторська заборгованість є дуже важливою функцією не тільки в діяльності будь-якого підприємства, але й в управлінні грошовими коштами, створюючи зв'язок між продажами та надходженням грошових коштів. Виважена кредитна політика допомагає клієнтам здійснювати кредитні операції та загалом зміцнює стосунки з компанією, що, ймовірно, підвищить майбутні продажі. Таким чином, ефективне управління дебіторською заборгованістю є важливим аспектом підтримки ліквідності, оскільки це дозволить фірмі погасити свої короткострокові борги, продовжуючи інвестувати в декілька інших напрямків розвитку. Розумна кредитна політика та ефективні методи стягнення боргів допоможуть підвищити дохід, мінімізувати ймовірність безнадійної заборгованості та підвищити її стійкість у продовженні діяльності на конкурентному ринку.

Не можна недооцінювати вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства, оскільки вона є складовою активів підприємства, і як наслідок впливає на фінансові показники, такі як коефіцієнти ліквідності та оборотності капіталу.

Отже, дебіторська заборгованість відображає операційні інвестиції в грошових потоках. Високий рівень дебіторської заборгованості означає, що було здійснено занадто багато кредитних продажів, а відтак може виникнути проблема з надходженням готівки. Низький рівень дебіторської заборгованості може означати зниження лояльності клієнтів до підприємства.

Основними причинами виникнення дебіторської заборгованості є:

1) Неналежна організація бухгалтерського обліку, оскільки бухгалтери не стежать за своєчасністю розрахунків, не наполягають на поверненні залишків від відповідальних осіб. При продажу товарів або наданні послуг рахунки-фактури повинні бути надані негайно контрагентами, а оплата повинна бути запитана.

2) Несвоєчасне оформлення первинних документів, що створює умови для виникнення сумнівної заборгованості та пропуску строків позовної давності.

Управління дебіторською заборгованістю має вирішальне значення для сучасного бізнесу, тому важливим є визначення розміру, складу, структури дебіторської заборгованості та її впливу на фінансовий стан підприємства. Нарощування дебіторської заборгованості взагалі та зростання у її складі сумнівних чи безнадійних боргів спричиняє зниження ліквідності та фінансової стабільності підприємства. Крім того, успішна система управління суб’єктом господарювання вимагає вчасного розпізнавання кредитних ризиків та обґрунтування дієвих заходів щодо вчасного нівелювання їх прояву.

Враховуючи зниження потенціалу внутрішнього фінансового ринку та значне удорожчання зовнішнього капіталу, розробка ефективних методів стягнення дебіторської заборгованості вважається першорядною у вирішенні проблеми зміцнення фінансового стану вітчизняних підприємств.

З фінансової точки зору дебіторська заборгованість - це грошова оцінка боргу між підприємством і певною особою, яка включає як юридичних, так і фізичних осіб як боржників. Розуміння визначення та характеру дебіторської заборгованості має вирішальне значення для точної оцінки фінансового стану підприємства та ефективного управління його ресурсами.

Вирізняють декілька підходів у розумінні сутності дебіторської заборгованості. Згідно з *економічним підходом* дебіторська заборгованість асоціюється зі станом розрахунків за фінансовими зобов'язаннями та наданням грошей клієнтам. Згідно з *обліковим підходом* дебіторська заборгованість визнається оборотним активом і прирівнюється до грошових коштів, які тимчасово знаходяться у дебітора. Вона розглядається як сума зобов’язань, що виникають внаслідок комерційних операцій і мають документальне підтвердження. Згідно *юридичного підходу* дебіторська заборгованість розтлумачується через поняття боргу та права на його повернення або вимоги оплати.

На рис. 1.1 узагальнено наукові погляди на сутність дебіторської заборгованості з урахуванням зазначених підходів.

Рисунок 1.1 – Наукові погляди на сутність дебіторської заборгованості

Джерело: складено на основі [3]

Важливим елементом управління та обліку дебіторської заборгованості є її обґрунтована класифікація. Відтак у табл. 1.1 згруповано дебіторську заборгованість за основними критеріями.

Таблиця 1.1 – Класифікація дебіторської заборгованості

Критерій класифікації	**Види дебіторської заборгованості**
За термінами погашення:	поточна – з терміном погашення до 12 місяців
	довгострокова – з терміном погашення понад 12 місяці
За своєчасністю повернення:	нормальна
	прострочена, яка поділяється на резерв сумнівних боргів та безнадійна дебіторська заборгованість
За можливістю стягнення:	надійна
	сумнівна і безнадійна
За економічним змістом:	аванси видані
	заборгованість покупців та замовників
За об'єктами виникнення заборгованості:	товарна
	безтоварна
За суб'єктами:	внутрішні
	зовнішні
За контрагентами:	заборгованість вітчизняних
	іноземних дебіторів
За видами довготермінової дебіторської заборгованості:	дебіторська заборгованість за майно, на засадах фінансової оренди
	довго термінові векселі отримані

Джерело: складено на основі [3]

Поділ дебіторської заборгованості на короткострокову та довгострокову є важливим з позицій управлінні фінансами. Зазвичай очікується, що короткострокова дебіторська заборгованість буде повернута протягом одного року, тому вона є критично важливою складовою обігового капіталу підприємства. Вона впливає на формування грошових потоків, допомагаючи підприємству виконувати свої короткострокові зобов'язання.

Довгострокова дебіторська заборгованість перевищує один рік і, як правило, стосується «важливих транзакцій», у які вкладаються величезні суми грошей, як правило, на тривалий термін. Ця дебіторська заборгованість може відображати довгострокові фінансові стратегії підприємства.

На даний вид класифікації дебіторської заборгованості значною мірою впливають умови та політика кредитування, що надається підприємством. Воно встановлює умови, які визначають, протягом якого терміну боржники повинні розрахуватися за своїми рахунками. Підприємства, які приймають ліберальні умови кредитування, можуть вважати своїх боржників довгостроковими, що може знижувати ліквідність їх балансу. Навпаки, якщо у структурі дебіторської заборгованості переважає поточна, це ознака покращення фінансового становища підприємства. Тому підприємства можуть оптимізувати свою кредитну політику відповідно до своїх фінансових цілей і реальних ринкових умов.

Класифікація дебіторської заборгованості на поточну та довгострокову значною мірою залежить від галузевої практики та стандартів. Наприклад, якщо умови кредитування в галузі є довшими через довгі виробничі цикли, на відміну від іншої галузі з короткими циклами, це може призвести до різниці в класифікації. Така практика зазвичай базується на галузевих стандартах і контрольних показниках і спрямована на підвищення конкурентоспроможності і належне управління дебіторською заборгованістю.

Дебіторську заборгованість можна додатково розмежувати на торгову дебіторську заборгованість і неторгову дебіторську заборгованість, кожна з яких має свою важливість у фінансовій структурі організації. Торгова дебіторська заборгованість являє собою заборгованість клієнтів за надані товари або послуги в рамках основної операційної діяльності суб’єкта господарювання. Тоді як неторговельна дебіторська заборгованість виникає внаслідок операцій, які не мають безпосереднього відношення до діяльності підприємства, наприклад, позики працівникам і відшкодування податків. Добре розуміючи кожну з цих дебіторських заборгованостей, підприємства можуть розробити цілісні фінансові стратегії для покращення свого загального фінансового стану.

Дебіторську заборгованість можна класифікувати на основі ймовірності її стягнення, щоб дати економічну оцінку боржникам. Дебіторська заборгованість із високим рівнем кредитного ризику створює потребу у створенні резервів на можливих збитків не повернення боргу [4,с. 11]. Кредитне страхування або

факторинг також є дієвими інструментами управління дебіторською заборгованістю, додаючи рівень безпеки та впевненості у забезпеченні досягнення високих показників оцінювання фінансового стану підприємства.

Сучасна практика бухгалтерського обліку передбачає поділ дебіторської заборгованості на:

- розрахунки за короткостроковими векселями одержаними;
- розрахунки з покупцями та замовниками;
- розрахунки за виданими авансами;
- розрахунки з підзвітними особами;
- розрахунки за нарахованими доходами;
- розрахунки за претензіями;
- розрахунки за відшкодуванням завданих збитків;
- розрахунки з державними цільовими фондами.

Різниця між дебіторською заборгованістю та векселями в бухгалтерському обліку є одним із критичних питань у розумінні фінансового стану організації. Дебіторська заборгованість являє собою гроші, заборговані компанії боржниками, які найчастіше накопичуються в результаті звичайних бізнес-операцій, таких як продаж у кредит. Як правило, їх збирають протягом короткого періоду часу і, таким чином, утворюють частину поточних активів. З іншого боку, векселі - це офіційна письмова обіцянка сплатити певну суму грошей у майбутньому, зазвичай разом із відсотками.

До інших важливих факторів, які мають значний вплив на класифікацію дебіторської заборгованості відносять: умови кредитування, галузеві стандарти, а також методи оцінки кредитного ризику.

Таким чином, обґрунтована класифікація дебіторської заборгованості сприяє оптимізації стратегії контролю за дебіторською заборгованістю, дозволяючи знизити ризики та досягти стабільного зростання та прибутковості діяльності.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку дебіторської заборгованості

Сьогодні в Україні відбуваються значні зміни щодо соціальних, економічних та фінансових аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Це зумовлює необхідність дотримання нормативно-правових засад України. Перелік нормативних та законодавчих документів щодо обліку дебіторської заборгованості великий, тому що держава дуже дбає про створення правового та нормативного забезпечення.

Зокрема Закон України «Про захист прав споживачів» від 10 червня 2023 року регулює відносини споживачів і виробників, виконавців, продавців товарів, робіт, послуг з продавцями та встановлює права споживачів [7]. У свою чергу Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435 регулює загальні положення щодо надання послуг та умови таких договорів. Господарський кодекс України встановлює основні засади підприємницької діяльності в Україні та регулює господарські відносини, що виникають при організації та провадженні господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками господарських відносин [10].

Основним нормативно-правовим документом, що регламентує відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку, є НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 [4] та НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559 [6].

Згідно з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість - це сума заборгованості боржника перед підприємством на певну дату. Відповідно до п.4 НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу, вимога, що виникає внаслідок прямого надання коштів боржнику, продажу інших активів, проектів, послуг і не призначена для перепродажу.

Питання бухгалтерського обліку, пов'язані з дебіторською заборгованістю, регулюються також міжнародними стандартами. Зокрема МСБО 1 «Подання фінансової звітності» детально описує розподіл сум до сплати від комерційних клієнтів, сум до сплати від пов’язаних сторін, виданих авансів та інших сум [8]. МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» передбачає, що дебіторська заборгованість визнається як фінансовий актив, тобто будь-який актив, який представляє договірне право на отримання грошових коштів або інших фінансових активів від іншого підприємства [9].

Відповідно до МСФЗ 15 "Дохід від договорів з клієнтами" [11] суб’єкт господарювання повинен визнавати дебіторську заборгованість тоді і тільки тоді, коли він має поточне право на погашення боргу в майбутньому. У МСФЗ 9 розкриваються особливості поточної та подальшої оцінки дебіторської заборгованості. Згідно з цим стандартом первісна вартість торгової дебіторської заборгованості визначається за ціною операції [12]. Тобто торгова дебіторська заборгованість визнається за сумою, яка, ймовірно, буде реалізована, враховуючи умови обміну, які можуть вплинути на кінцеву суму надходження. Після початкового визнання дебіторська заборгованість зазвичай оцінюється за амортизованою вартістю, якщо виконуються певні умови. Це включає в себе те, чи є вони частиною бізнес-моделі, мета якої оцінюється за амортизованою вартістю та передбачає отримання грошових потоків відповідно до існуючих умов контракту [13] . Таке моделювання призводить до визнання доходу за розрахунковою сумою отримання або його чистою вартістю реалізації.

Відповідно до МСФЗ найбільш помітним є вплив очікуваних кредитних збитків на оцінку дебіторської заборгованості. Запровадження моделі знецінення на основі очікуваних кредитних збитків потребує резервування витрат, які можуть виникнути у зв’язку з невиконання зобов’язань за кредитами, які були надані клієнтам [14, с. 749].

Належне подання дебіторської заборгованості у фінансовій звітності та примітках відповідає принципам МСФЗ. Вимоги до розкриття інформації в МСФЗ підвищують прозорість і порівнянність фінансової звітності. Для цього суб’єкт

господарювання має повідомити про всі суттєві факти щодо торгової дебіторської заборгованості відповідно до МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». Це надає зацікавленим сторонам більш чітку та повну картину дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання та допомагає їм прийняти мудре рішення [15].

Посилені вимоги щодо розкриття інформації про дебіторську заборгованість надає МСФЗ 9. Зокрема цей стандарт вимагає надавати інформацію, яка дозволить користувачам фінансової звітності зрозуміти, як зміни кредитного ризику вплинули на фінансові інструменти, зокрема на дебіторську заборгованість. Таким чином, МСФЗ 9 посилює розкриття інформації, що впливає на користувачів фінансової звітності.

Разом з тим спостерігається низка відмінностей в обліковому відображенні дебіторської заборгованості згідно з національними та міжнародними стандартами. Наприклад, дебіторська заборгованість у НП(с)БО 10 визначена як сума заборгованості перед підприємством на певну дату. Вона може бути визнана, коли відома сума боргу та є можливість отримати економічні вигоди, а в міжнародній практиці заборгованість визнається, коли укладено контракт на кожен фінансовий інструмент.

Відповідно до національних стандартів для розрахунку резервів безнадійних боргів для простроченої дебіторської заборгованості використовується один із двох методів (абсолютна величина простроченої заборгованості або метод коефіцієнтів), але в міжнародній практиці цього поняття не існує. В Україні дебіторська заборгованість відображається у звітності за чистою вартістю реалізації, а за міжнародними стандартами – за сумою сумнівної заборгованості.

Відтак важливого значення в контексті управління дебіторською заборгованістю має інтеграція систем і процесів бухгалтерського обліку за НП(С)БО для їх відповідності МСФЗ. Адже МСФЗ дозволяє використовувати різні облікові політики для різних типів дебіторської заборгованості, наприклад,

торгової дебіторської заборгованості та дебіторської заборгованості за оренду, тим самим уможливлюючи індивідуальну практику бухгалтерського обліку.

Крім того дотримання вимог МСФЗ надасть підприємствам розширені аналітичні можливості для прийняття обґрунтованих і стратегічних рішень щодо управління дебіторською заборгованістю.

Аналізуючи нормативно-правове забезпечення дебіторської заборгованості, варто також вказати на законодавчі документи, які регулюють питання обігу грошових коштів, оскільки одним із способів погашення боргів є грошові кошти. До таких документів належать: Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», Інструкція «Про порядок здійснення розрахунків у іноземній валюті за експортно-імпортними операціями на умовах відстрочки платежів чи поставок», Інструкція «Про службові відрядження в межах України та за кордон».

1.3 Оцінка дебіторської заборгованості

Фінансовий стан підприємства в умовах ринкової економіки значною мірою залежить від його відносин з контрагентами, рівня його платоспроможності та виконання договірних зобов'язань. Оперативне надання достовірної інформації про стан дебіторської заборгованості є критично важливим. Особливу увагу слід приділяти правильному визнанню та оцінці заборгованості, оскільки ці аспекти мають вирішальний вплив на якість фінансової звітності та управлінські рішення [27,с. 144].

Оцінка дебіторської заборгованості - це процес визначення фактичної вартості несплаченої заборгованості підприємства за надані товари, роботи чи послуги. Оцінка дебіторської заборгованості є важливою для фінансового менеджменту компанії, оскільки вона дозволяє оцінити ризик дефолту, розробити

стратегії для збільшення збору заборгованості та взаємодії з клієнтами, а також забезпечити точність фінансової звітності компанії [16,с. 115].

Основні фактори від яких залежить оцінка дебіторської заборгованості зазначені на рис. 1.2.

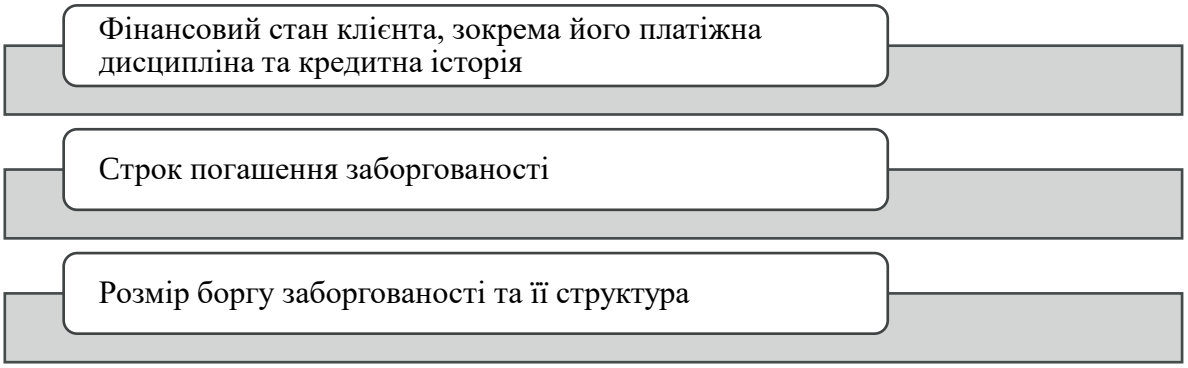

Рисунок 1.2 – Фактори, що впливають на оцінку дебіторської заборгованості

Джерело: складено на основі [16]

Як довгострокова, так і короткострокова дебіторська заборгованість в Україні обліковуються за первісною вартістю відповідно до підходу історичної вартості, що робить фінансову звітність прозорою та порівнянною. Узагальнення стану дебіторської заборгованості з точки зору зовнішньої та внутрішньої ефективності може допомогти компаніям визначити існуючі та потенційні загрози, а також можливості для зростання. Такий комплексний огляд показує вплив дебіторської заборгованості на ліквідність, прибутковість і загальний фінансовий стан підприємства.

Дебіторська заборгованість відображає перехід права власності на товар протягом періоду, коли товар продається на основі відстрочки платежу. Після підписання договору купівлі-продажу товар відвантажується покупцеві на підставі оформлених основних документів, що підтверджують факт передачі товару іншим власникам.

Виникнення дебіторської заборгованості пов’язане з принципом нарахування, суть якого полягає в тому, що незалежно від того, чи відвантажено продукцію, чи надано послуги, чи здійснено платежі протягом періоду,

підприємство відображає отримання доходу, а якщо дебіторська заборгованість відсутня, то оплата та стягнення платежу здійснюються одночасно [17,с. 156].

У системі товарних розрахунків з покупцем оцінка дебіторської заборгованості формується за первісною вартістю, яка є близькою до справедливої вартості на момент підписання договору, оскільки базується на аналізі ціни угоди між покупцем і продавцем на ринку товару чи послуги. Фактори, що впливають на формування первісної вартості дебіторської заборгованості, наведені на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Фактори, що впливають на формування первісної вартості дебіторської заборгованості

Джерело: складено на основі [18]

Таким чином,торгівельна знижка – це відсоткова знижка від базової ціни продажу для постійних клієнтів. Знижка за своєчасну оплату - це знижка у відсотках, яка надається на дату оплати. Цей вид дисконту пропонується для того, щоб змусити покупця заплатити раніше встановленого в контракті терміну [19,с. 164].

У зарубіжній практиці, особливо в системі GAAP у США, в бухгалтерському обліку використовуються два способи відображення знижок за своєчасну оплату. Перший метод - це валовий метод, який передбачає формування вартості дебіторської заборгованості обліковується у повній сумі, що виставлена в рахунку без урахування знижок. Другий метод - це чистий метод. За такого підходу знижки, які не отримують покупці, трактуються як «штраф». Покупець сплачує

більшу суму, якщо оплата здійснюється після закінчення періоду знижки при покупці товару [20, с.28].

Якщо оплата за продукцію, товари чи послуги затримується, це призводить до різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів. Така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами у періоді її нарахування, що зазначено в національних стандартах. При цьому згідно з НП(С)БО 10 поточну грошову дебіторську заборгованість, що є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), відображають у балансі за чистою реалізаційною вартістю. Для її визначення на дату балансу розраховують резерв сумнівних боргів. А ось дисконтуванню поточна (короткострокова) дебіторська заборгованість не підлягає.

Вимоги НП(С)БО щодо оцінки дебіторської заборгованості на дату балансу співпадають з МСФЗ та спрямовані на дотримання пруденційного принципу, відповідно до якого прийнятий метод оцінки елементів фінансової звітності полягає в уникненні завищення доходів, недооцінки зобов'язань та витрат компанії. Зважаючи на це, безнадійна заборгованість сама по собі не створює майбутніх економічних вигод і, отже, не відповідає критеріям визнання активів і не повинна відображатися в балансі компанії. Вплив пруденційного принципу на балансову оцінку дебіторської заборгованості досягається вимогою відображення сумнівних боргів у формі резерву сумнівних боргів. При цьому чиста вартість реалізації дебіторської заборгованості включається до балансу як різниця між первісною вартістю та резервом безнадійних боргів [18].

Визнання та оцінка фінансових активів регулюється МСФЗ 9, згідно з яким фінансовий актив слід визнавати за датою укладення контракту, яка вважається фактом прийняття зобов'язання, або за датою розрахунку, що відображає реалізацію наміру виконання угоди. Питання вибору дати визнання такої дебіторської заборгованості має бути врегульовано в обліковій політиці підприємства.

Первісна оцінка дебіторської заборгованості як фінансового активу здійснюється за справедливою вартістю, відповідно до МСБО 18 доходи слід оцінювати за справедливою вартістю компенсації, яка буде отримана. При цьому подальша оцінка дебіторської заборгованості за МСФЗ 9 змінюється і залежить від виду дебіторської заборгованості.

Поточна дебіторська заборгованість не дисконтується, це пов'язано з тим, що за період менше року вартість грошей істотно не зміниться. Крім того, подальша оцінка короткострокової дебіторської заборгованості відображається як справедлива вартість за мінусом можливих резервів під знецінення [22].

Знецінення дебіторської заборгованості виникає в разі, якщо є ризик не отримати грошові кошти від боржників. Згідно з міжнародними стандартами, резерви під знецінення можуть бути створені, якщо є докази того, що існує ризик не отримання коштів від боржника. Ці докази можна отримати шляхом аналізу: розміру дебіторської заборгованості, періоду простроченої заборгованості, оцінки ризиків непогашення заборгованості. Також оцінюються такі ситуації, як рішення по судовому процесу, банкрутство боржника, скрутне матеріальне становище боржника тощо.

Вимоги МСФЗ 9 по знеціненню фінансових активів (торгової дебіторської заборгованості) застосовують практично всі компанії, і особливо ті, які мають істотну торгову дебіторську заборгованість, їм необхідно забезпечити належний процес для розрахунку очікуваних кредитних збитків, бо користувачам фінансової звітності необхідно розуміти, що впливає на зростання знецінення фінансових активів, а також як на це впливає застосування суттєвих професійних суджень.

Міжнародні стандарти фінансової звітності чітко не передбачають оцінку неторгової заборгованості. На практиці компанії включають неторгову дебіторську заборгованість під час документального підтвердження (наприклад, контракти чи інші документи, що підтверджують права на отримання активів) [21, с. 85].

Довгострокова дебіторська заборгованість оцінюється за поточною вартістю майбутніх грошових потоків, дисконтованих за ринковою процентною ставкою. Це дозволяє врахувати часову вартість грошей і забезпечити реалістичну

оцінку боргу. Прикладами такої заборгованості є зобов'язання, що виникають за відвантажені або отримані товари, позики, векселі, облігації, а також заборгованість, що виникає за банківськими вкладами [22].

Якщо дебіторська заборгованість довгострокова, то її подальша оцінка повинна обліковуватися за амортизованою вартістю з використанням методу ефективної процентної ставки.

Амортизована вартість розраховується з використанням методу ефективної процентної ставки, який дисконтує очікувані майбутні надходження грошових коштів протягом очікуваного терміну експлуатації фінансового активу. Це означає, що амортизована вартість відображає грошові потоки від фінансового активу, які компанія отримає, якщо утримуватиме актив до погашення [14].

Оцінка дебіторської заборгованості дозволяє ідентифікувати прострочені платежі, планувати заходи з їхнього повернення та забезпечує ефективне управління оборотними активами підприємства.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

2.1 Облікова політика підприємства щодо відображення дебіторської заборгованості

В сучасних ринкових умовах дебіторська заборгованість відіграє значну роль у формуванні джерел фінансування господарської діяльності. В таких умовах виникає нагальна потреба щодо якісного інформаційного забезпечення управління розрахунками з дебіторами. Особливості формування інформації про утворення дебіторської заборгованості, її оцінка та відображення у звітності зазначаються в обліковій політиці підприємства.

Відповідно до законодавства України про бухгалтерський облік, облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для підготовки та подання фінансової звітності [23,с. 108].

Окремого стандарту, який регулював би облікову політику підприємств, ні в українському, ні в міжнародному законодавстві немає. Проте загальні особливості щодо облікової політики регламентуються:

- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»;
- МСБО 1 «Подання фінансової звітності»;
- МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки».

Формування облікової політики залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, зображених на рис. 2.1, які взаємодіють між собою і впливають на облік господарських операцій.

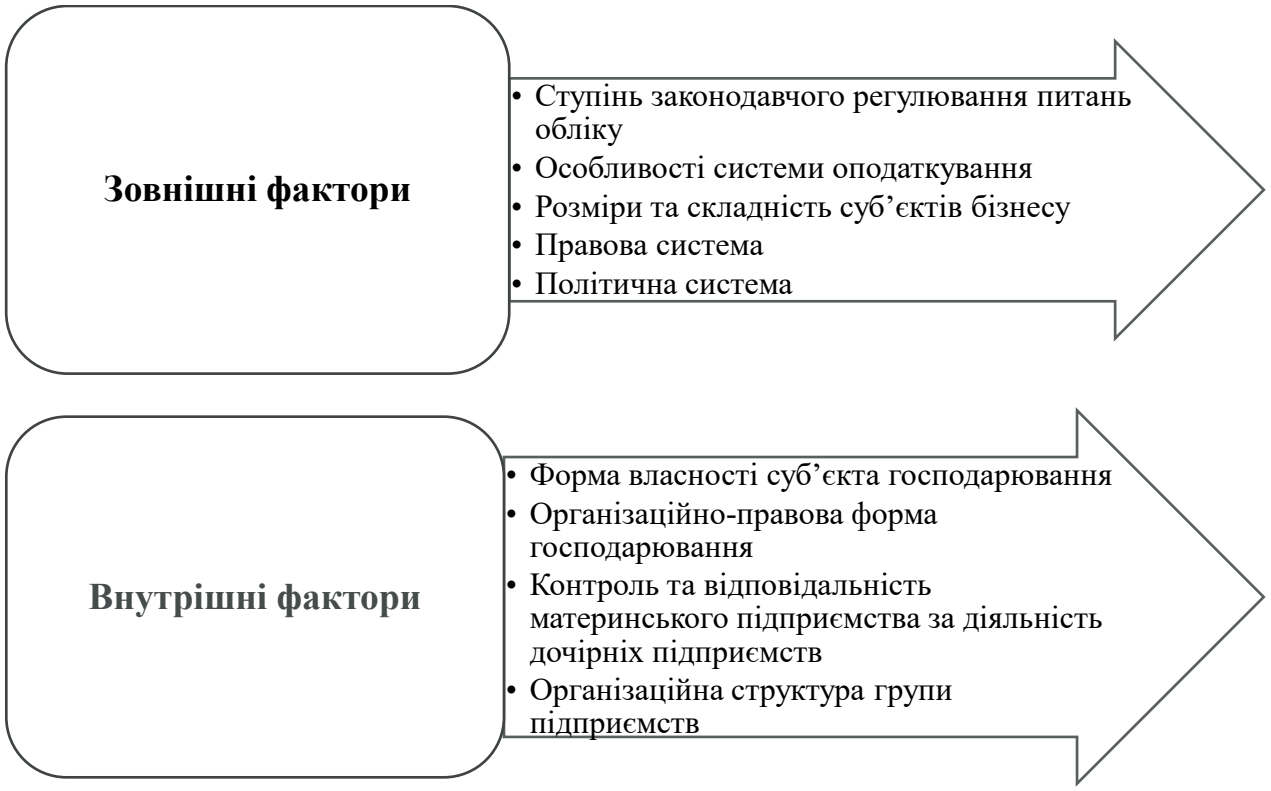

Рисунок 2.1 – Фактори впливу на побудову облікової політики

Джерело: складено на основі [24]

Усі ці фактори взаємодіють між собою, впливаючи на вибір компанією конкретних методів і процедур бухгалтерського обліку в контексті інформаційного відображення окремих його об'єктів. Зокрема основні елементи облікової політики щодо дебіторської заборгованості наведено в табл. 2.1

Таблиця 2.1 – Елементи облікової політики підприємства щодо відображення дебіторської заборгованості

Елементи облікової політики	**Ключові аспекти**
1	2
Визнання дебіторської заборгованості	визнання дебіторської заборгованості у якості активу слід проводити, якщо: - існує ймовірність отримання господарюючим суб'єктом майбутніх економічних вигод, а сума дебіторської заборгованості може бути достовірно визначена; - покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на даний актив; - підприємство-продавець не проводить надалі управління та контроль за реалізованим активом.

Продовження таблиці 2.1

1	2
Оцінка дебіторської заборгованості	передбачає встановлення початкової вартості дебіторської заборгованості та її подальшу оцінку
Класифікація та аналітика	облікова політика визначає способи класифікації дебіторської заборгованості та порядок ведення аналітичного обліку
Резервування сумнівних боргів	встановлюється період і метод нарахування резерву для покриття можливих збитків, пов'язаних із сумнівною заборгованістю
Порядок списання безнадійної заборгованості	визначаються умови та строки списання боргів, які не можуть бути повернуті
Вимоги до змісту і оформлення первинних документів	встановлюються стандарти щодо документів, які підтверджують операції з продажу продукції або надання послуг.
Організація внутрішнього контролю	впроваджуються заходи для контролю за розрахунками з боржниками з метою уникнення ризиків

Джерело: складено на основі [25]

Для більш детального аналізу облікової політики дебіторської заборгованості було обрано звітність компанії ТОВ «Симедіка УА» за 2023 рік. ТОВ «Симедіка УА» є українською компанією, яка займається оптовим продажем ветеринарних препаратів. Компанія має значний досвід роботи на ринку та широкий асортимент продукції.

Звітність ТОВ «Симедіка УА» містить розділ, присвячений обліковій політиці (Додаток А). Компанія чітко визначає основні принципи, на яких базується її облікова політика (табл. 2.2).

Аналіз складових облікової політики компанії щодо відображення дебіторської заборгованості демонструє як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, компанія докладно розкриває інформацію про свою облікову політику, що сприяє прозорості та зрозумілості для користувачів фінансової звітності. Застосування сучасних методів оцінки, таких як метод чистої реалізованої вартості, та формування резерву сумнівних боргів свідчить про прагнення компанії до достовірного відображення фінансового стану.

Таблиця 2.2 – Розкриття інформації про облікову політику в річній фінансовій звітності

Стандарти бухгалтерського обліку	**Компанія використовує Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку України.**
Оцінка фінансових інструментів	Компанія застосовує різні методи оцінки для різних видів фінансових інструментів, включаючи дебіторську заборгованість
Дебіторська заборгованість	Для дебіторської заборгованості компанія застосовує метод чистої реалізованої вартості та формує резерв сумнівних боргів.
Розкриття інформації	Компанія надає достатню інформацію про обрані методи обліку, що дозволяє користувачам фінансової звітності оцінити фінансовий стан підприємства.

Джерело: складено на основі [26]

Проте, в обліковій політиці виявлено декілька недоліків. Зокрема, відсутня деталізація критеріїв, за якими дебіторська заборгованість відноситься до сумнівної та безнадійної, що ускладнює оцінку обґрунтованості резерву. Крім того, не вказано періодичність перегляду резерву, що може свідчити про недостатню увагу до динаміки зміни якості дебіторської заборгованості.

Таким чином, виконання наведених вище правил щодо обліку дебіторської заборгованості та її оцінки і закріплення їх в Наказі про облікову політику дозволить організувати на підприємстві правильний бухгалтерський облік дебіторської заборгованості, отримувати достовірну та повну інформацію про дебіторську заборгованість, що, в свою чергу, сприятиме зростанню ефективності діяльності підприємства та його платоспроможності.

2.2 Документальне оформлення та облік товарної дебіторської заборгованості

Згідно НП(С)БО 10 дебіторська заборгованість за продукцію товари, роботи, послуги - це заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, яка забезпечена векселем, якщо така інформація наводиться в окремій статті), скоригована на резерв сумнівних боргів.

Основними контрагентами підприємства, розрахунки з якими набирають характеру дебіторської заборгованості є покупці та замовники. Покупець - це юридична або фізична особа, яка купує товар (продукцію), який може вироблятися самим підприємством або закуповуватися в інших організаціях для подальшого продажу. Натомість замовник - це сторона договору, яка замовляє виробництво певної продукції, виконання робіт чи надання послуг. Тобто замовник ініціює процес виробництва або надання послуги з конкретними вимогами до кінцевого результату.

Форма і послідовність розрахунків з покупцями і замовниками за відвантажену їм продукцію і виконані роботи визначаються заздалегідь на підставі укладеного договору. Договір – це юридично-господарський документ, який визначає найменування та обсяг поставки або роботи, її умови, ціну, вид транспортування, спосіб оплати та штрафи за невиконання умов договору.

Крім укладених договорів інформаційним підґрунтям формування дебіторської заборгованості можуть виступати товарно-супровідні документи, документами на відвантаження продукції, акти виконання робіт, рахунок-фактура (Додаток Б), видаткові накладні (Додаток В) та платіжні документи. Погашення дебіторської заборгованості оформляється банківськими виписками, прибутковими касовими ордерами або векселями [27, с. 144].

Якщо підприємство є платником ПДВ, воно зобов’язане реєструвати податкову накладну. Податкові накладні реєструються за першою подією, коли

відбувається - оплата або продаж товару і підприємство повинно нарахувати податкове зобов'язання у складі ПДВ.

Основним документом, що підтверджує заборгованість між контрагентами, є Акт звіряння розрахунків (Додаток Г). Звірку розрахунків можна здійснювати в розрізі одного окремого чи всіх укладених договорів [28].

У разі, якщо розрахунок з покупцями і замовниками здійснюється шляхом взаємозаліку, не виникає необхідності у використанні грошових коштів. Тобто два суб’єкти господарювання укладають бартерний договір, за яким кожен суб’єкт господарювання постачає іншому продукцію, товари або надає роботи чи послуги за однакову ціну. Така ситуація потребує зарахування в погашення зобов’язань за одержану продукцію (товари, роботи, послуги) дебіторської заборгованості за відвантажену продукцію (товари, роботи, послуги). Бухгалтер, який відповідає за розрахунки з покупцями і замовниками контролює стан дебіторської заборгованості покупців з метою її своєчасного погашення.

Розглянемо помилки, які іноді допускаються при складанні первинних документів:

- у деяких накладних на отримання продукції через довірену особу відсутні серії, номери та дати складання довіреностей;
- на податкових накладних не завжди зазначається умова продажу і мають місце виправлення у цінах і датах;
- у прибутковому ордері не проставлені кореспондуючий рахунок та код аналітичного обліку;
- у товарно-транспортній накладній відсутні відомості про подорожній лист, не завжди проставлені коди.

Для обліку розрахунків з покупцями та замовниками використовується активний рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками". На рахунку 36 узагальнюється інформація про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари та виконані роботи, а також з учасниками промислово-фінансової групи.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» має такі субрахунки :

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;
- 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»;
- 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

Сальдо рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображає заборгованість покупців і замовників за отриману продукцію (роботи, послуги). За кредитом рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» обліковується оплата покупцями і замовниками заборгованості за продукцію або виконану роботу, згідно з випискою банку з поточного рахунка в національній або іноземній валюті. Аналітичний облік розрахунків за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» ведеться окремо щодо кожної юридичної чи фізичної особи, яким відвантажено продукцію чи виконано роботи [29,с. 89].

Дебет рахунку 361 завжди показує вартість наданих послуг, виконаних робіт чи реалізованих товарів. Така реалізаційна вартість зазвичай включає в себе: ПДВ; акциз; інші податки та збори, які підлягають повній та своєчасній сплаті до державного бюджету.

Типові операції з обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи чи послуги наведені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Відображення в обліку операцій щодо нарахування дебіторської та погашення заборгованості за товари, роботи, послуги

№ з/п	**Зміст господарської операції**	**Кореспонденція рахунків**	
		Дебет	**Кредит**
1	2	3	4
1	Нараховано дохід від реалізації та відображено дебіторську заборгованість при відвантаженні готової продукції (товарів, робіт, послуг) покупцям на умовах подальшої оплати	361	701
2	Відображено ПДВ в сумі доходу від реалізації	701	641/ПДВ
3	Списано собівартість реалізованої продукції	901	26
4	Надійшли грошові кошти в оплату відвантаженої продукції	311	361

Джерело: складено на основі [39]

На субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовленій договором.

На субрахунку 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням» відображаються розрахунки за гарантійним забезпеченням, пов'язаним зі здійсненням операцій з деривативами.

Для обліку резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення Планом рахунків передбачено рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів». Це контрактивний рахунок, який є регулюючим до активного рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». За кредитом рахунку 38 відображається створення резерву сумнівних боргів у кореспонденції з рахунками обліку витрат, за дебетом – списання сумнівної заборгованості в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості або зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунком обліку доходів [30].

Згідно з п.4 НП(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” сумнівний борг – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Процес формування резерву сумнівних боргів зазвичай включає наступні етапи:

1. Аналіз боржників і визначення, які з них можуть стати проблемними та призвести до несплати.

2. Оцінка ризику компанії того, що деякі боржники можуть не погасити свої зобов'язання.

3. Створення резерву на підставі оцінки ризику компанія. Ця сума призначена для покриття можливих збитків.

4. Постійний моніторинг розміру резерву сумнівних боргів, який періодично оновлюється на основі нових даних та оцінки ризику неповернення. Якщо статус ризику змінюється (наприклад, якщо боржник погасив борг або, навпаки, став менш спроможним виконувати свої зобов'язання), то резерв можна зменшити або збільшити.

Формування резерву сумнівних боргів є певним балансом між відображенням реального ризику невиплат та підтриманням адекватного фінансового стану підприємства. Недооцінка ризиків може призвести до недостатнього резерву для покриття втрат, тоді як переоцінка може призвести до надмірного зменшення прибутку [31].

В табл. 2.4 зазначено процес облікового відображення резерву сумнівних боргів, що дозволяє оцінити потенційні ризики неотримання дебіторської заборгованості та забезпечити точність фінансової звітності.

Таблиця 2.4 – Відображення в обліку операцій щодо нарахування резерву сумнівних боргів

№ з/п	**Зміст господарської операції**	**Кореспонденція рахунків**	
		дебет	**кредит**
1	2	3	4
Нарахування резерву сумнівних боргів			
1	Нарахування резерву сумнівних боргів	944	38
2	Витрати віднесено на фінансовий результат операційної діяльності	791	944
Списання безнадійної дебіторської заборгованості			
1	Списання безнадійної поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуг за рахунок резерву	38	361
3	Списання безнадійної поточної дебіторської заборгованості, якщо резерву сумнівних боргів не вистачило	944	361
4	Витрати на резерв сумнівних боргів віднесено на фінансовий результат операційної діяльності	791	944

Джерело: складено на основі [31]

Списання безнадійної дебіторської заборгованості є важливим аспектом бухгалтерського обліку, особливо коли резерв сумнівних боргів не створено.

Безнадійною вважається заборгованість, щодо якої існує впевненість у її неповерненні боржником або за якою сплив строк позовної давності.

Рис. 2.2 детально описує кожен етап процесу списання безнадійної заборгованості, від визначення безнадійності до оформлення відповідних документів.

Визнання заборгованості безнадійною	• Це рішення приймається керівником підприємства на підставі наявних документів, таких як витяг з ЄДР про ліквідацію боржника, акт інвентаризації розрахунків, протокол інвентаризаційної комісії та висновок юридичної служби про сплив строку позовної давності.
Оформлення наказу про списання	• Після визнання заборгованості безнадійною керівник підприємства видає наказ про її списання. Це офіційний документ, який підтверджує необхідність списання заборгованості з балансу.
Бухгалтерське оформлення списання	• Бухгалтер оформлює первинний документ на списання безнадійної заборгованості у вигляді бухгалтерської довідки. У довідці зазначаються всі необхідні деталі операції, включаючи суму заборгованості та підстави для її списання.
Відображення в обліку	• Списання безнадійної заборгованості відображається в обліку шляхом зменшення дебіторської заборгованості та відповідного збільшення витрат підприємства. Це дозволяє відобразити реальні фінансові результати діяльності підприємства.
Податкові наслідки	• Важливо враховувати, що списання безнадійної заборгованості без попереднього створення резерву може мати податкові наслідки. Зокрема, це може призвести до необхідності коригування податкових зобов'язань підприємства.

Рисунок 2.2 – Етапи списання безнадійної дебіторської заборгованості

Джерело: складено на основі [33]

Таким чином, методика відображення в обліку списання безнадійної заборгованості без створення резерву сумнівних боргів включає визнання заборгованості безнадійною, оформлення відповідних документів, бухгалтерське оформлення списання та відображення операції в обліку.

2.3 Документальне оформлення та облік іншої поточної дебіторської заборгованості

Інша поточна дебіторська заборгованість – це різновид дебіторської заборгованості, який об'єднує всі види заборгованостей, що не підпадають під визначення інших, більш конкретних видів дебіторської заборгованості, таких як дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, податки тощо. Це своєрідний "кошик" для всіх інших видів заборгованостей, які мають бути погашені протягом 12 місяців з дати балансу. Така заборгованість може включати суми, що підлягають відшкодуванню від підзвітних осіб, депозити, аванси, штрафи, пені тощо.

Інша поточна дебіторська заборгованість відносяться до розділу "Оборотні активи" в балансі підприємства. Вона відображається окремим рядком і є одним з елементів обігових коштів підприємства.

Для обліку розрахунків з іншими дебіторами використовується активний рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» [30]. За дебетом рахунку 37 відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом – її погашення або списання. Даний рахунок має наступні субрахунки:

- 371 «Розрахунки за виданими авансами», на якому ведеться облік авансів, наданих іншим підприємствам;
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами», на якому здійснюють облік розрахунків з підзвітними особами. Сальдо субрахунку може бути як дебетовим, так і кредитовим. Такі показники відображаються розгорнуто: дебетове сальдо – у складі оборотних активів, кредитове сальдо – у складі зобов'язань балансу підприємства;
- 373 «Розрахунки за нарахованими доходами», на якому здійснюється облік нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, які підлягають отриманню;
- 374 «Розрахунки за претензіями», на якому ведеться облік розрахунків за претензіями, які пред'явлені постачальникам, підрядникам, транспортним та

іншим організаціям, а також за пред'явленими їм та визнаними штрафами, пенею, неустойками;

- 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків», на якому обліковуються розрахунки за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, а також нестач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено;

- 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок», на якому ведеться облік розрахунків за позиками членам кредитних спілок у кредитних спілках;

- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», на якому обліковуються розрахунки за операціями, облік яких не відображається на інших субрахунках рахунку 37, зокрема розрахунки за операціями, пов'язаними зі здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи), усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків за виплатами працівникам та з підзвітними особами), інші розрахунки;

- 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами», де ведеться облік розрахунків з державними цільовими фондами, зокрема і за розрахунками з тимчасової непрацездатності;

- 379 «Розрахунки за операціями з деривативами», на якому здійснюють облік розрахунків за операціями з деривативами. В кінці місяця субрахунок закривається шляхом списання сальдо у кореспонденції з рахунком інших операційних доходів або інших витрат операційної діяльності.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами включає суму авансів, наданих іншим підприємствам в рахунок майбутніх поставок продукції, робіт, послуг. Видача авансів обумовлена тим, що окремі організації не можуть почати виконання робіт до моменту отримання авансу від замовника. Це стосується будівельних, науково-дослідних, юридичних, аудиторських організацій та подібних до них, які вимагають від замовника часткової оплати (авансу), щоб розпочати виконання роботи на перших етапах, а також розрахунків із постачальниками в порядку передоплати за виробничі запаси.

Охарактеризуємо більш детально компоненти іншої дебіторської заборгованості, що зустрічаються у господарській діяльності досліджуваного підприємства. Серед них найбільша питома вага належить розрахункам за виданими авансами. Розрахунки за авансами виданими під поставку продукції або під виконання робіт, а також з оплати продукції, робіт, прийнятих від замовників за частковою готовністю, обліковують на субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами».

Типові бухгалтерські проводки за субрахунком 371 «Розрахунки за виданими авансами» наведені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Відображення в обліку операцій щодо виданих авансів у ТОВ «Симедіка УА»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Виданий аванс підрянику з поточного рахунка відповідно договору підряду	371	311
2	Відображено право на податковий кредит до реєстрації податкової накладної підрядником	6442	6441
3	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	641	6442
4	Відображені виконані роботи підрядчиком з будівництва в рахунок виданого авансу	151	63
5	Відображені розрахунки за податковим кредитом з ПДВ	644	63
6	Зараховано виданий аванс в оплату за виконання виконаних робіт підрядником	63	371

Джерело: складено на основі даних обліку ТОВ «Симедіка УА»

Облік розрахунків з підзвітними особами відбиваються на активно-пасивному субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами». В дебеті субрахунку 372 відображаються суми, видані робітникам під звіт або у відшкодування перевитрати виданих коштів підзвітним особам. За кредитом субрахунку 372 відображається списання заборгованості підзвітних осіб або повернення ними невитрачених підзвітних сум.

Розрахунок підзвітних осіб документально підтверджується видачею коштів за розпорядженням керівника за видатковим касовим ордером. Після виконання завдання підзвітна особа подає авансовий звіт з усіма супровідними документами (чеками, рахунками, квитанціями тощо), на підставі яких здійснюється остаточний розрахунок (Додаток Д).

Порядок відображення в обліку операцій щодо виданих підзвітних сум та їх повернення надано у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку операцій щодо виданих авансів під звіт працівникам у ТОВ «Симедіка УА»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Виданий аванс під звіт головному інженеру ТОВ «Симедіка УА» на відрядження	372	301
2	Затверджено звіт про використання підзвітних коштів	92	372
3	Відображено податковий кредит із ПДВ	641	372
4	Нараховано суму ПДФО на несвоєчасно неповернену суму підзвітних коштів	661	641
5	Утримано військовий збір	661	641
6	Повернено інженером ТОВ «Симедіка УА» залишок пілзвітних коштів	301	372
7	Перераховано до бюджету суми ПДФО і військового збору	641	311

Джерело: складено на основі даних обліку ТОВ «Симедіка УА»

Видача сум на відрядження регулюється низкою нормативних документів, які визначають порядок та умови відшкодування витрат, пов'язаних із службовими поїздками. Основними документами, що регулюють ці питання, є:

1. Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 13 березня 1998 року № 59 (з останніми змінами від 17 жовтня 2023 року № 560). Цей документ визначає

порядок направлення працівників у відрядження, видачу авансів, документальне підтвердження витрат та подання звітів про використання коштів.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 року № 98 "Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів". Ця постанова встановлює граничні суми витрат на найм житлового приміщення, добові витрати та інші витрати, пов'язані з відрядженням.

Згідно з чинним законодавством, працівники, які направляються у відрядження, мають право на відшкодування витрат на проїзд, проживання, добові витрати та інші витрати, пов'язані з виконанням службових обов'язків. Витрати повинні бути підтверджені відповідними документами, такими як квитки, рахунки, чеки тощо. У разі використання платіжних карток для безготівкових розрахунків, витрати підтверджуються виписками з банківських рахунків [34].

На активному субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» відображаються рахунки за претензіями до постачальників, нарахованими на них штрафами, пені, а також неправомірно стягненими сумами. Дебет рахунку 374 показує виникнення дебіторської заборгованості, кредит рахунку 374 показує її погашення або списання. Розрахунок за претензіями, пред'явленими покупцями, та нараховані їм штрафи, неустойки обліковуються на іменному субрахунку 948 " Визнані штрафи, пені, неустойки ". За дебетом 948 відображається сума визнаних витрат, за кредитом – їх списання на зменшення фінансового результату.

Для документального підтвердження відшкодування завданих збитків можуть використовуватися такі документи , як письмова згода постачальника на пред'явлені претензії, рішення судових органів, виписка банку та платіжне доручення (Додаток Е).

У процесі діяльності підприємства мають місце випадки нестач і збитків, викликаних зниженням вартості і розкрадання коштів. Це визначається при ревізіях та інвентаризаціях, при стихійних лихах, техногенних аваріях і т.д. У разі виявлення таких втрат і неможливості встановити винуватця всі витрати

включаються до складу інших операційних витрат. При цьому ведеться позабалансовий облік збитків та всебічно з’ясовуються причини збитків та встановлюються винні особи. Якщо в ході розслідування буде встановлено винного, завдані збитки будуть відшкодовані ним. Для обліку відшкодування збитків використовується субрахунок 375 "Розрахунки відшкодування збитків". За дебетом рахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» відображається сума збитку, віднесена на винну особу, а за кредитом – сума відшкодування винною особою завданого збитку. Дебетове сальдо показує величину невідшкодованого збитку, завданого підприємству. Основні бухгалтерські операції, пов'язані з розрахунками по компенсаціях, представлені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Відображення в обліку операцій щодо відшкодування завданих збитків

№ з/п	**Зміст господарської операції**	**Кореспонденція рахунків**	
		Дебет	**Кредит**
1	2	3	4
1	Внесена в касу винною особою нестача і компенсація в бюджет	301	375
2	Віднесена сума розрахункового збитку на винну особу	375	716
3	Утримана із зарплати сума заборгованості за нестачу	661	375
4	Виявлена нестача готівки в касі	375	301
5	Відображена заборгованість за адміністративний штраф, який сплачений за посадову особу підприємством	375	311

Джерело: складено на основі [37]

Документальною підставою для відображення записів на зазначеному субрахунку є:

1. Виникнення дебіторської заборгованості: наказ керівника підприємства або рішення суду.
2. Погашення: прибутковий касовий ордер, виписка банку, розрахунково-платіжна відомість.

Облік розрахунків з учасниками кредитних спілок ведеться на субрахунку 376 "Розрахунки за позиками з членами кредитних спілок ".

Кредитна спілка - це об'єднання громадян, які періодично сплачують членські внески, за рахунок яких надається фінансова позика одному або декільком членам спілки відповідно до встановленої схеми кредитування.

Кредитні спілки відкриваються на підприємствах за місцем проживання громадян або їх професійним статусом тощо. Кредитні спілки є добровільними об'єднаннями громадян, що належать до небанківських кредитно-фінансових установ. Вони створені з метою забезпечення фінансового та соціального захисту своїх членів шляхом використання їхніх особистих заощаджень для взаємного кредитування та фінансової підтримки підприємницьких ініціатив. Кредитна спілка відрізняється від банку тим, що її активи належать членам кредитної спілки, вони контролюють їх і діють за принципом: один член - один голос.

Документальною підставою для відображення проводок на субрахунку 376 "Розрахунки за позиками з членами кредитних спілок " є:

- у сфері дебіторської заборгованості: договір між членами кредитної спілки, платіжне касове доручення, пряме списання;

- в частині погашення: прибутковий касовий ордер, накладна та ін.

Аналітичні реєстри ведуться членами кредитної спілки по кожному наданому кредиту [41,с. 80].

Для обліку операцій за розрахунками з різними організаціями і фізичними особами, разом із працівниками підприємства (за товари, продані в кредит, за виданими позичками, за спецодяг), навчальними закладами, науковими і транспортними організаціями, а також з іншими підприємствами за операціями, щодо реалізації необоротних активів, виробничих запасів, зі здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи) застосовується субрахунок 377

«Розрахунки з іншими дебіторами». За дебетом субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» відображаються обороти і сальдо, які, відповідно, показують збільшення й наявність дебіторської заборгованості на звітну дату, а за кредитом відображається її оплата, погашення або зменшення.

До дебіторської заборгованості, призначеної для продажу, найчастіше застосовують такі фінансові інструменти, як факторинг. На сьогодні відступлення прав грошової вимоги з укладенням договору відображають за допомогою субрахунку 377. Віднесення продажу дебіторської заборгованості за товари роботи послуги до складу іншої дебіторської заборгованості у разі передачі боргових прав фактору є логічним і методологічно правильним кроком, але викликає перекручення інформації, що негативно впливає на якість прийняття управлінських рішень. Методику відображення факторингових операцій на рахунках бухгалтерського обліку наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Відображення в обліку операцій щодо розрахунків з іншими дебіторами

№ з/п	**Зміст господарської операції**	**Кореспонденція рахунків**	
		Дебет	**Кредит**
1	2	3	4
1	Зміна дебітора на суму заборгованості	377	361
2	Надійшло фінансування від фактора	311	377
3	Нараховано фактору комісійні за надання послуг та відсоток по обслуговуванню факторингової операції	93	6851
4	Сплата комісії та відсотка по обслуговуванню фактору	6851	311
4	Виплата фактором підприємству залишку грошових коштів	311	377

Джерело: складено на основі [38]

Документальне оформлення та облік іншої поточної дебіторської заборгованості є важливою ланкою у фінансовому обліку. Належне оформлення первинних документів (накази керівника, договори, акти виконаних робіт тощо) забезпечує достовірність даних звітності та слугує підставою для податкового обліку. Облік ведеться згідно з чинним НП(С)БО на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Регулярний аналіз дозволяє оцінити платоспроможність боржника, оперативно виділити проблемні борги та вжити відповідних заходів для їх повернення.

2.4 Документальне оформлення та облік довгострокової дебіторської заборгованості

Довгострокова дебіторська заборгованість є важливим елементом облікової системи підприємства. Вона відображає грошові кошти, які підприємство очікує отримати від своїх дебіторів протягом періоду, що перевищує один операційний цикл. Цей вид заборгованості має свої особливості документального оформлення та обліку, які відрізняються від поточної дебіторської заборгованості.

Згідно НП(С)БО 10, довгострокова заборгованість - це сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу [38,с. 261].

До складу довгострокової дебіторської заборгованості відносять:

- заборгованість за майно, що передане у фінансову оренду;
- заборгованість, забезпечена довгостроковим векселем;
- інша довгострокова заборгованість.

Усі розрахунки щодо довгострокової дебіторської заборгованості базуються на укладених договорах і стосуються комерційних операцій, в яких партнери розраховують отримати прибуток. Крім того, існують некомерційні операції, які не потребують укладення договору та не обмежені певними строками давності [39].

Облік довгострокової дебіторської заборгованості ведеться на рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» з відповідними субрахунками, визначеними Інструкцією № 291. За дебетом рахунку відображається виникнення (збільшення) довгострокової дебіторської заборгованості, за кредитом - його погашення (списання).

Рахунок є активним, балансовим, сальдо відображають у першому розділі активу балансу у складі необоротних активів.

Документальне оформлення довгострокової дебіторської заборгованості включає оформлення та використання таких основних документів відображених на рис. 2.3.

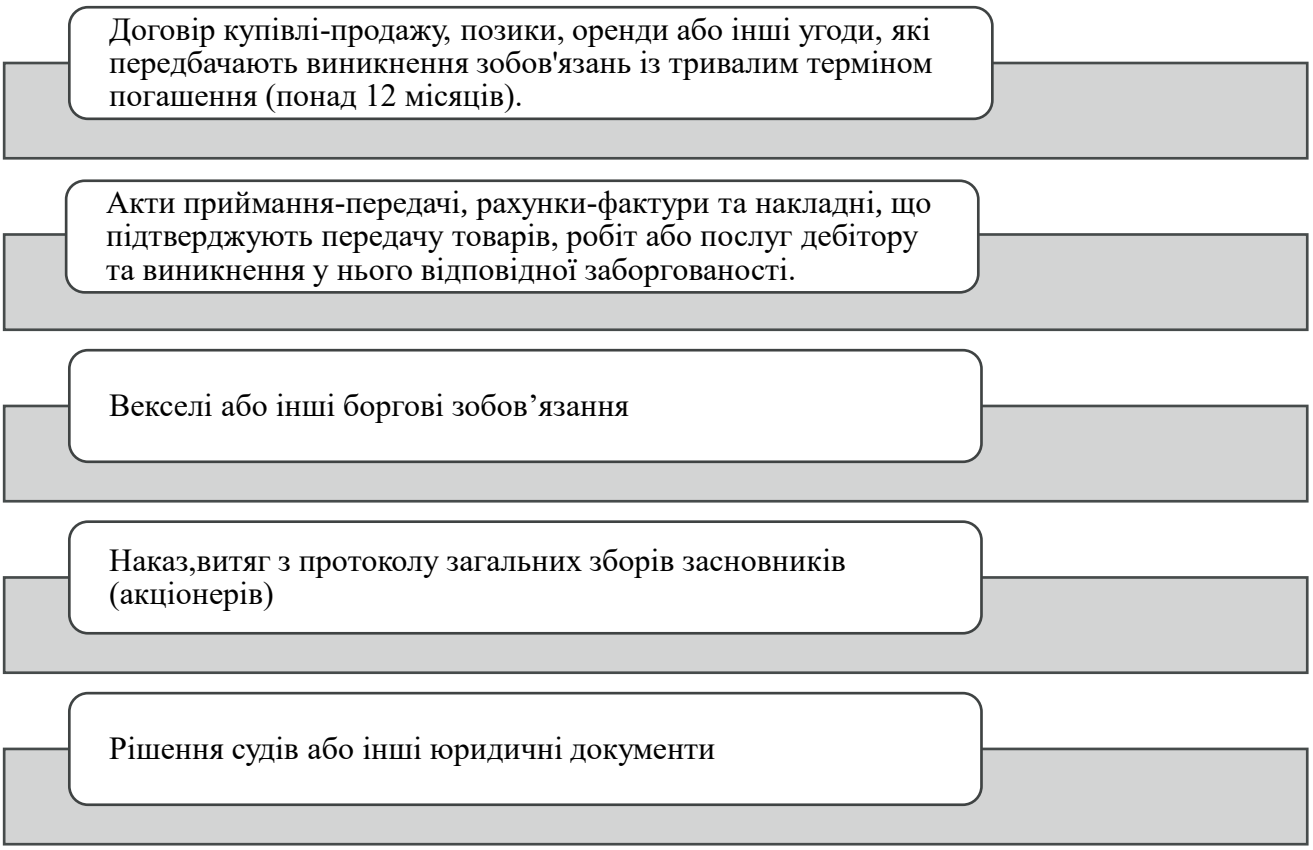

Рисунок 2.3 – Документальне оформлення довгострокової дебіторської заборгованості

Джерело: складено на основі [42]

Облік заборгованості за орендованим майном ведеться на субрахунку 181 «Заборгованість за майно, що передане у фінансову оренду». Аналітичне

врегулювання заборгованості за нерухомим майном, переданим у фінансовий лізинг, відбувається з урахуванням укладених договорів лізингу. Інформація про оренду надається в примітках до фінансової звітності.

На субрахунку 182 "Довгострокові векселі одержані" ведеться облік векселів, одержаних під забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості і представлених в таблиці 2.9. За кожним отриманим векселем ведеться аналітичний облік вексельних операцій.

Таблиця 2.9 – Відображення в обліку операцій щодо довгострокових векселів одержаних

№ з/п	**Зміст господарської операції**	**Кореспонденція рахунків**	
		Дебет	**Кредит**
1	2	3	4
1	Одержано довгостроковий вексель	182	361
2	Відображено різницю між номінальною і реальною вартістю одержаного довгострокового векселя	182	69
3	Погашення одержаного довгострокового векселя	112	182

Джерело: складено на основі [39]

На субрахунку 183 "Інша довгострокова дебіторська заборгованість" ведеться облік різних видів заборгованості, що не включаються до складу інших субрахунків рахунка 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи ". Це можуть бути, наприклад, розрахунки з працівниками за надані довгострокові кредити або інші види розрахунків.

Аналіз даних синтетичного та аналітичного обліку довгострокової дебіторської заборгованості дозволяє зробити такі висновки:

1. Аналітичний облік надає більш детальну інформацію про довгострокову дебіторську заборгованість окремим контрагентам, що дозволяє краще управляти кредитними ризиками.

2. Аналіз термінів погашення довгострокової дебіторської заборгованості допомагає компанії планувати грошові потоки та вчасно виявляти проблемну заборгованість.

3. Інформація про контрагентів дозволяє оцінити їх фінансовий стан і надійність, що важливо при прийнятті управлінських рішень.

Основні бухгалтерські проводки іншої довгострокової дебіторської заборгованості наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Відображення в обліку операцій щодо іншої довгострокової дебіторської заборгованості

№ з/п	**Зміст господарської операції**	**Кореспондуючі рахунки**	
		Дебет	**Кредит**
1	2	3	4
1	Видано довгострокову позику працівникові підприємства	183	301,311
2	Погашено працівником підприємства довгострокову позику	301,311	183
3	Відображено суму не поверненої працівником підприємства довгострокової позики при зверненні до суду	374	183
4	Погашено неповернуту працівником підприємства частину довгострокової позики за рахунок прибутку підприємства	443	183

Джерело: складено на основі [40]

Таким чином, ефективне використання синтетичного , аналітичного обліку та документальне оформлення довгострокової дебіторської заборгованості сприяє підвищенню фінансової стійкості та прозорості діяльності.

2.5 Міжнародна практика обліку дебіторської заборгованості

Дослідження зарубіжної практики обліку дебіторської заборгованості в сучасних умовах глобалізації та інтеграції є передумовою успішного ведення бізнесу на міжнародній арені. Швидкі темпи розвитку світової економіки, поглиблення взаємозв'язків між країнами та зростання конкуренції висувають нові вимоги до бухгалтерського обліку.

Методологія обліку дебіторської заборгованості може відрізнятися від країни через різні підходи щодо фінансової звітності, стандарти бухгалтерського обліку та законодавчих норм. Імовірно, серед причин, що впливають на ці відмінності, слід назвати національні системи бухгалтерського обліку, вимоги Міжнародних стандартів фінансової звітності, систему оподаткування та фінансові традиції. В табл. 2.11 відображено облік дебіторської заборгованості за національними стандартами в порівняні з зарубіжними країнами.

Таблиця 2.11 – Порівняння національних стандартів щодо обліку дебіторської заборгованості в різних країнах

Країна	**Облік дебіторської заборгованості**
США	Облік регулюється принципами GAAP. Тут важливо оцінювати дебіторську заборгованість за справедливою вартістю та приділяти увагу аналізу кредитоспроможності клієнтів. Дохід і витрати визнаються відповідно до принципу відповідності, що забезпечує відображення реального фінансового результату.
ЄС	У країнах Європейського Союзу застосовуються МСФЗ, які зобов’язують компанії оцінювати дебіторську заборгованість на основі очікуваного кредитного збитку. Цей підхід забезпечує більш прозору і прогнозовану оцінку фінансових ризиків.
Китай	У Китаї облік здійснюється відповідно до національних стандартів, які поступово адаптуються до МСФЗ. Резерви сумнівних боргів створюються на підставі норм, визначених урядом. Японія, своєю чергою, застосовує систему корпоративного обліку з детальним розмежуванням між операційною та іншою дебіторською заборгованістю, акцентуючи увагу на податкових аспектах.

Джерело: складено на основі [40]

У західних країнах рішення про деталізацію та порядок відображення на балансі окремих видів дебіторської заборгованості приймається підприємством самостійно. Проте існують загальні правила класифікації дебіторської заборгованості та надання інформації про неї у Балансі. Тому МСБО 1 «Подання фінансових звітів» рекомендує деталізувати торгову та іншу дебіторську заборгованість.

За кордоном діють лише загальні правила класифікації дебіторської заборгованості, які мають рекомендаційний, а не директивний характер.

При визначенні дебіторської заборгованості в зарубіжній та українській практиці явних розбіжностей немає, як показано на рисунку 2.4.

Визнання дебіторської заборгованості

- США: Визнається
- Естонія: Визнається
- Італія: Визнається
- Великобританія: Визнається

Оцінка дебіторської заборгованості та відображення в звітності

- США: За чистою вартістю реалізації
- Естонія: За чистою вартістю реалізації
- Італія: За чистою вартістю реалізації
- Великобританія: За чистою вартістю реалізації

Визначення сумнівної дебіторської заборгованості

- США: Оцінка безнадійних боргів в кожному звітному періоді
- Естонія: Сума сумнівного боргу списується на витрати незалежно від того, застосовані до неї заходи по стягненню чи ні
- Італія: Дозволено щорічно відносити на резерв сумнівних боргів 0,5 % загального обсягу дебіторської заборгованості
- Великобританія: Не передбачені уніфіковані методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів

Безнадійна дебіторська заборгованість

- США: Списання заборгованості може здійснюватись не тільки у випадку визнання її безнадійною
- Естонія: Не дивлячись на списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати, вона продовжує обліковуватися
- Італія: Проводиться в індивідуальному порядку
- Великобританія : Проводиться в індивідуальному порядку

Рисунок 2.4 – Порівняльна характеристика дебіторської заборгованості в країнах світу

Джерело: складено на основі [41]

У США Положення про стандарти фінансового обліку вимагають дотримання наступних правил:

1) виділення різних видів дебіторської заборгованості, що належить підприємству, якщо це є суттєвим;

2) правильне розташування оціночних статей до відповідних статей дебіторської заборгованості;

3) дотримання того, що дебіторська заборгованість, представлена у розділі «Поточні активи», дійсно буде перетворена у гроші впродовж одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік;

4) розкриття будь-яких непередбачених збитків, пов’язаних з існуючою дебіторською заборгованістю.

Ці правила регламентують кількість і якість інформації про дебіторську заборгованість, яка має розкриватися у фінансовій звітності для її користувачів.

В зарубіжних країнах, особливо в Європі, приділяється значна увага розкриттю в фінансовій звітності дебіторської заборгованості. Рішення про порядок розміщення різних видів дебіторської заборгованості в балансі та ступінь деталізації цих статей приймає сама компанія, тому в різних країнах склад та структура дебіторської заборгованості в балансі будуть різні.

Звичайно дебіторська заборгованість в балансі зарубіжної компанії, зокрема в країнах англо-американської системи обліку, представляється, а отже і класифікується, за наступними групами:

1) рахунки до отримання - вид дебіторської заборгованості, який виникає при продажу товарів по "відкритому рахунку", без письмового зобов'язанні покупця оплатити рахунок, тобто така заборгованість, яка існує в результаті надання короткострокового кредиту продавцем покупцю. За нормальних умов кошти по рахунку повинні бути отримані протягом 30-60 днів;

2) векселі до отримання;

3) дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією.

Крім дебіторської заборгованості покупців в балансі відображається інша заборгованість. Так, в естонському балансі відображається також:

1) дебіторська заборгованість дочірніх та материнських підприємств;

2) дебіторська заборгованість пов'язаних підприємств;

3) розрахунки з акціонерами;

4) інша короткострокова дебіторська заборгованість.

У Примітках до фінансової звітності в зарубіжних країнах може розкриватися така інформація щодо дебіторської заборгованості:

- перелік дебіторів і сума довгострокової заборгованості; перелік дебіторів і сума дебіторської заборгованості пов’язаних сторін, з виділенням внутрішньо групового сальдо дебіторської заборгованості;
- склад і сума статті Балансу "Інша дебіторська заборгованість";
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення [42,с. 25].

Результати дослідження міжнародного досвіду обліку розрахунків з дебіторами дозволяють зробити висновок, що в кожній країні склалася налагоджена і самостійна система ведення бухгалтерського обліку. Кожна із систем має свої переваги і недоліки, спільні та відмінні риси. Тому напрями подальших досліджень полягають у пошуку шляхів удосконалення вітчизняного обліку розрахунків з дебіторами з урахуванням міжнародного досвіду.

РОЗДІЛ 3
АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1 Завдання та джерела аналізу дебіторської заборгованості

Організація бухгалтерського обліку та аналіз розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для суб’єкта господарювання будь-якої галузі. Результати цього процесу впливають на фінансову стійкість, конкурентоспроможність і прибутковість підприємницької діяльності. Аналізуючи фінансовий стан підприємства, варто вивчити динаміку, склад, структуру, а також причини, строки існування та давність створення дебіторської заборгованості. При проведенні такого аналізу доцільно враховувати специфіку підприємств, сезонність їх роботи, взаємовідносини з клієнтами та постачальниками, конкретну виробничу ситуацію на підприємстві, тощо.

Важливим принципом аналізу дебіторської заборгованості є комплексний підхід до узгодження мети з ресурсами та можливостями компанії, визначення шляхів її досягнення, що можливо лише в результаті розробки програм аналізу продукції та окремих бізнес-підрозділів підприємства [43].

Основними завданнями аналізу дебіторської заборгованості є:

• визначення складу та структури дебіторської заборгованості за строками погашення та видами заборгованості;

• визначення складу та структури простроченої заборгованості, її частки в загальній сумі заборгованості;

• виявлення обсягів та структури заборгованості за векселями, претензіями, виданими авансами, розрахунками з іншими суб'єктами господарювання тощо;

• виявлення неправильних перерахувань авансів і платежів за безтоварні рахунки;

• контроль за дотриманням касової, платіжної та розрахункової дисципліни;

• оцінка якості заборгованості та ефективності її використання;

• оцінка співвідношення дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості [44,с. 69].

Аналіз дебіторської заборгованості базується на використанні різних джерел інформації, які забезпечують комплексну оцінку стану та управління заборгованістю підприємства. Основні джерела та їх призначення наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Джерела та призначення інформації для аналізу дебіторської заборгованості

Джерела	**Зміст та призначення**
1	2
Платіжні документи	Контроль за дотриманням строків платежів.
Оборотно-сальдові відомості	Деталізована інформація про строки та обсяги заборгованості за окремими контрагентами.
Аналітичні рахунки	Аналіз окремих операцій та дані про дебіторську заборгованість.
Договори з клієнтами	Уточнення умов оплати та перевірка відповідності строків.
Фінансова звітність	Баланс (сума дебіторської заборгованості), звіт про фінансові результати (обсяг реалізації).
Дані про середні строки обігу	Оцінка ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Джерело: складено на основі [45]

Аналіз дебіторської заборгованості на підприємствах включає п'ять основних етапів, які функціонально пов'язані між собою.

На першому етапі визначаються предмет, мета і завдання аналізу. В даному випадку предметом дослідження є дебіторська заборгованість. Метою аналізу є визначення повноти, своєчасності та правильності проведення підприємством операцій з дебіторами, якості дебіторської заборгованості за узагальнюючими та частковими показниками, виявлення факторів, а також визначення причин їх зміни.

На другому етапі аналізу дебіторської заборгованості компанії збирають і обробляють джерела інформації. Це Баланс підприємства, Звіт про фінансові результати та Примітки до річного фінансового звіту, а для внутрішнього аналізу також застосовуються відомості аналітичного обліку.

Аналіз стану дебіторської заборгованості починається із загальної оцінки динаміки її обсягу в цілому та в розрізі статей (дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджету, за виданими авансами, за нарахованим доходом, за внутрішніми розрахунками тощо).

З метою оцінки якості дебіторської заборгованості визначають такий показник, як частка резерву сумнівної дебіторської заборгованості в загальній сумі дебіторської заборгованості. Зростання рівня цього показника свідчить про погіршення якості заборгованості.

Розраховані показники якості дебіторської заборгованості порівнюються в динаміці та досліджуються причини збільшення тривалості періоду перебування коштів у дебіторській заборгованості (неефективна система розрахунків, фінансові ускладнення для покупців, тривалий цикл банківського документообігу тощо).

Якість дебіторської заборгованості оцінюється також за часткою платежів за векселем, тому що вексель є високоліквідним активом, який може бути проданий третій особі достроково. Збільшення питомої ваги отриманих векселів у загальній сумі дебіторської заборгованості свідчить про підвищення її надійності та ліквідності [46,с. 170].

Третій етап комплексного аналізу дебіторської заборгованості є найбільш об'ємним і трудомістким, оскільки існує багато методів аналізу заборгованості, які містять певні показники і коефіцієнти.

У табл. 3.2 за даними бухгалтерської звітності можна визначити ряд показників, що характеризують стан дебіторської заборгованості.

На четвертому етапі аналізу дебіторської заборгованості необхідно узагальнити, систематизувати результати дослідження та сформулювати відповідні

висновки щодо стану дебіторської заборгованості на підприємстві. А також накреслити заходи щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості.

Таблиця 3.2 – Показники, що характеризують стан дебіторської заборгованості

Показник	**Значення показника**	**Формула**
1	2	3
Період погашення дебіторської заборгованості	Індикатор ефективності відносин із клієнтами, який показує, як довго покупці погашають свої рахунки.	Пд = 360 / Од, де: Пд – період погашення дебіторської заборгованості; Од – оборотність дебіторської заборгованості.
Частка заборгованості дебіторів у загальному обсязі поточних активів	Показник дає змогу дослідити, яку питому вагу займає заборгованість у загальній сумі поточних активів, рівень її збільшення чи зменшення на протязі періоду, що аналізується	Чд = ДЗ / ПА * 100, де: Чд – частка дебіторської заборгованості у поточних активах; ДЗ – дебіторська заборгованість; ПА – поточні активи (II + III розділ активу балансу).
Частка сумнівної дебіторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості	Дає змогу оцінити питому вагу дебіторської заборгованості в частині всіх поточних активів, рівень її динаміку протягом досліджуваного періоду. Чим вищий даний показник, тим менш мобільною є структура майна підприємства.	Чсд = ДЗс / ДЗ * 100, (4) де: Чсд – частка сумнівної дебіторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості; ДЗс – сумнівна дебіторська заборгованість.
Оборотність дебіторської заборгованості	Значення показника демонструє кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед підприємством	Од = В / СДЗ, де Од – оборотність дебіторської заборгованості; В – виручка від реалізації продукції; СДЗ – середньорічна сума дебіторської заборгованості (СДЗ = Сума значень дебіторської заборгованості на кінець кожного робочого дня/Кількість робочих днів).

Джерело: складено на основі [44]

На останньому етапі мають бути прийняті управлінські рішення, які сприятимуть підвищенню ефективності господарської діяльності компанії та зниженню ризику непогашення боргу.

Такий комплексний аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством є оптимальним. Це дозволить оцінити фактичний стан дебіторської заборгованості підприємства, виявити вузькі місця в управлінні дебіторською заборгованістю, а також розробити заходи щодо зменшення або стягнення простроченої дебіторської заборгованості.

У процесі аналізу також важливо контролювати співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Значне перевищення дебіторської заборгованості завжди створює загрозу фінансовій стійкості підприємства та зумовлює необхідність отримання додаткових джерел фінансування [46,с. 52].

Збільшення або зменшення дебіторської заборгованості істотно впливає на оборотність капіталу вкладеного в оборотні активи, а отже, і на фінансовий стан підприємства. Його величина залежить від обсягу продажу, умов розрахунків з покупцями (попередня оплата або наступна оплата), періоду відстрочки платежу, платіжної дисципліни покупців, організації контролю дебіторської та претензійної роботи на підприємстві тощо.

Різке збільшення дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах може свідчити про необдуману кредитну політику підприємства по відношенню до покупців, про збільшення обсягу реалізації або про неплатоспроможність і банкрутство деяких покупців. Зменшення дебіторської заборгованості оцінюється позитивно, якщо воно відбувається за рахунок скорочення терміну погашення. Якщо ж дебіторська заборгованість зменшується у зв'язку зі зменшенням відвантаження продукції, то це свідчить про зниження ділової активності підприємства.

Тому не завжди збільшення дебіторської заборгованості оцінюється негативно, а зменшення – позитивно. Необхідно розрізняти нормалну та прострочену заборгованість. Наявність останнього створює фінансові ускладнення, оскільки підприємство відчуватиме нестачу фінансових ресурсів для придбання

виробничих запасів, виплати зарплати тощо. Крім того, заморожування коштів у дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу. Прострочена дебіторська заборгованість також збільшує ризик непогашення боргу та зменшує прибуток. Тому кожна компанія зацікавлена в скороченні термінів погашення платежів.

У процесі прийняття управлінських рішень виявлено низку невирішених питань щодо аналізу дебіторської заборгованості. Це свідчить про те, що метод аналізу потребує подальшого розвитку та вдосконалення. У період інфляції покупці дебіторської заборгованості є джерелом кредитування своєї діяльності на дуже вигідних умовах, оскільки функціонують як безпроцентна позика. Як наслідок, необхідно застосовувати ефективні управлінські дії, спрямовані на регулювання його величини [48,с. 94].

Аналіз дебіторської заборгованості виконує ключову роль у визначенні її якості, динаміки та впливу на фінансову ліквідність підприємства. Джерела інформації, такі як первинні документи, бухгалтерська звітність і управлінські дані, забезпечують повноту аналізу. Використання результатів сприяє мінімізації безнадійних боргів і ефективнішому використанню фінансових ресурсів.

3.2 Структурно-динамічний аналіз стану та структури дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість підприємства є складовою оборотних активів. Тому аналіз дебіторської заборгованості підприємства слід розпочати із визначення складу та структури оборотних активів ТОВ «Симедіка УА».

Станом на 31.12.2023 р. в ТОВ «Симедіка УА» на балансі обліковують наступну дебіторську заборгованість (додаток 3):

1) заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 112 461 тис.грн;

2) розрахунки за виданими авансами – 2 218 тис.грн;

3) інша поточна дебіторська заборгованість – 2 637 тис.грн;

4) довгострокова дебіторська заборгованість – 3 735 тис.грн..

У процесі аналізу потрібно вивчати перш за все динаміку дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання. Проаналізуємо дебіторську заборгованість ТОВ «Симедіка УА» за три роки в табл. 3.3 .

Таблиця 3.3 – Аналітична оцінка стану дебіторської заборгованості у ТОВ «Симедіка УА» за 2020-2023 рр.

Показники	**Роки**				**Абсолютне відхилення 2023р. до 2020р.**	**Темп зростання, 2023 р. до 2020 р. %**
	2020	**2021**	**2022**	**2023**		
Дебіторська заборгованість за продукцію	81 763	79 277	84 830	112 461	+30 698	38%
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	851	542	1 893	2 218	+1 367	161%
Інша поточна дебіторська заборгованість	652	833	577	2 637	+1 985	304%
Довгострокова дебіторська заборгованість	873	2 231	1 664	3 735	+2 862	328%
Усього дебіторська заборгованість	84 139	82 883	88 964	121 051	36 912	44%

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства.

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ТОВ «Симедіка УА» за 2020-2023 роки засвідчив, що у 2023 році дебіторська заборгованість зросла порівняно з минулим роком на 32 087 тис. грн, або на 36 % через інфляцію та підвищення вартості ресурсів . Значне скорочення дебіторської заборгованості спостерігається у 2021 році порівняно з 2020 роком, що становить 1 256 тис. грн, або 1,5 % через стабілізацію економіки після пандемії COVID-19 (Додаток Ж) .

Якщо зіставити дебіторську заборгованість, яка склалася у 2023 році, із дебіторською заборгованістю 2020 року, то спостерігається зростання цього показника на 36 912 тис. грн, або на 44 % через зовнішні кризи, що могли посилити фінансовий тиск на клієнтів.

В табл. 3.4 проведено аналіз складу та структури дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за 2020-2023 роки відповідно даних ТОВ «Симедіка УА».

Таблиця 3.4 – Аналіз дебіторської заборгованості за товари, робити, послуги у ТОВ «Симедіка УА» за 2020-2023 рр.

Показники	**Роки**				**Абсолютне відхилення 2023р. до 2020р.**	**Темп зростання, 2023 р. до 2020 р. %**
	2020	**2021**	**2022**	**2023**		
1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за ветеринарні препарати для свиней	44 595	44 949	46 217	48 663	4 068	9%
Дебіторська заборгованість за ветеринарні препарати для птиці	35 561	26 205	36 168	47 962	12 401	35%
Дебіторська заборгованість за ветеринарні препарати для ВРХ	7 068	9 137	16 643	23 222	16 154	229%
Дебіторська заборгованість за ветеринарні препарати для дрібних домашніх тварин	9 655	8 921	7 899	10 267	612	6%
Інші	1 056	988	873	574	-482	-46%
Резерв сумнівних боргів	(16 824)	(11 756)	(22 970)	(18 227)	-1 403	8%
Всього	81 111	78 444	84 830	112 461	31 350	39%

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства.

Згідно з наданими даними, дебіторська заборгованість за ветеринарні препарати за період з 2020 по 2023 роки демонструє загальну тенденцію до зростання. Це свідчить про збільшення обсягів продажів та, відповідно, про розширення клієнтської бази. Спостерігається стабільне зростання дебіторської заборгованості за препарати для свиней на рівні близько 9% за весь період, що може свідчити про постійний попит на ветеринарні препарати для свиней серед клієнтів підприємства. Також, найбільше значне зростання дебіторської заборгованості на 229%, що свідчить про істотне збільшення продажів препаратів для великої рогатої худоби.

Незважаючи на загальне зростання дебіторської заборгованості, резерв сумнівних боргів також збільшується, хоча і меншими темпами. Це свідчить про те, що підприємство усвідомлює ризики неповернення деяких заборгованостей і створює резерви для покриття можливих збитків.

Особливу увагу в процесі аналізу дебіторської заборгованості доцільно звернути на статтю «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги», яка має найбільшу питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості. Питома вага дебіторської заборгованості показує, яка частина оборотних засобів підприємства зосереджена в розрахунках, яка відображена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Аналіз структури дебіторської заборгованості ТОВ «Симедіка УА» за 2020-2023 роки

Показники	**Питома вага у розрізі заборгованості,%**				**Зміна структури**		
	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2021 рік до 2020 рік**	**2022 рік до 2021 рік**	**2023 рік до 2022 рік**
1	2	3	4	5	6	7	8
Дебіторська заборгованість за продукцію	97%	96%	95%	93%	-2%	0%	-2%

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	1%	1%	2%	2%	0%	1%	0%
Інша поточна дебіторська заборгованість	1%	1%	1%	2%	0%	0%	2%
Довгострокова дебіторська заборгованість	1%	3%	2%	3%	2%	-1%	1%
Усього дебіторська заборгованість	100%	100%	100%	100%	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства.

У 2023 році основну частку дебіторської заборгованості продовжує складати заборгованість за продукцію - 93%, проте її питома вага зменшилася на 4% порівняно з 2020 роком. Натомість зросла частка інших видів заборгованості, зокрема за авансами, іншої поточної та довгострокової заборгованості, що свідчить про зміни у структурі фінансової діяльності компанії. Зростання іншої поточної на 2% та довгострокової на 1% заборгованості в 2023 році може бути пов’язане з розширенням операцій чи зміною умов розрахунків із клієнтами. Загалом, ці зміни вказують на поступове переформатування дебіторської структури у відповідь на нові економічні та ринкові умови.

Крім того, аналіз розрахунків з покупцями та клієнтами за строками боргу та погашення може визначити ефективність дій компанії щодо надання знижок та кредитів. В таблиці 3.6 проведено аналіз стану дебіторської заборгованості ТОВ «Симедіка УА» за 2023 рік.

Згідно з наданими даними, станом на кінець 2023 року ТОВ "Симедика УА" має значну частину дебіторської заборгованості, яка є короткостроковою (до 90 днів). Це свідчить про те, що більшість клієнтів компанії здійснюють оплату у встановлені терміни.

Таблиця 3.6 – Стан дебіторської заборгованості ТОВ «Симедіка УА» за 2023 р.

Статті дебіторської заборгованості підприємства	**Усього на кінець 2023 року**	**До 30 днів**	**30-90 днів**	**Більше 90 днів**	**Більше 1 року**
Довгострокова дебіторська заборгованість	3 735	-	-	-	3 735
Дебіторська заборгованість за товари, продукцію, надані послуги	130 689	106 287	14 565	8 959	878

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства.

Однак, присутність значної суми довгострокової дебіторської заборгованості вимагає додаткового аналізу. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як фінансові труднощі клієнтів, що призводить до затримки платежів.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо за необхідне, запропонувати доповнити існуючі методики проведення ліквідності балансу і активів господарюючих суб'єктів наступною методикою проведення аналізу ліквідності заборгованості. Ліквідність заборгованості ТОВ «Симедіка УА» досягається при наявності рівності між зобов'язаннями та дебіторською заборгованістю підприємства.

Аналіз ліквідності підприємства представлено у вигляді табл. 3.7., а оборотності у табл. 3.8.

Аналіз ліквідності ТОВ "Симедіка УА" за 2021-2023 роки свідчить про загальне покращення здатності компанії погашати свої короткострокові борги. Всі три розглянуті коефіцієнти ліквідності продемонстрували зростання за цей період (Додаток К). Це означає, що компанія має більше оборотних активів для покриття своїх поточних зобов’язань. Однак, низький коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на потенційні ризики, пов’язані з швидким доступом до готівки для

непередбачених витрат. Але разом з цим, коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності за останній період відповідають нормативним значенням.

Таблиця 3.7 – Оцінка ліквідності ТОВ «Симедіка УА» за 2021-2023 рр.

Показник	**2021 р.**	**2022 р.**	**2023 р.**	**Відхилення**	
				2022 – 2021 рр.	**2023 – 2022 рр.**
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,67	2,65	3,26	+0,98	+0,61
Коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності	0,99	1,27	1,54	+0,28	+0,27
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,06	0,09	-0,14	+0,03

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства.

Таблиця 3.8 – Аналіз оборотності дебіторської заборгованості у ТОВ «Симедіка УА» за 2021-2023 роки

Показник	**2021 р.**	**2022 р.**	**2023 р.**
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,85	7,38	8,73
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, днів	53	49	41
Відношення середньої величини дебіторської заборгованості до чистого прибутку	5,9	3,47	1,3
Частка сумнівної заборгованості в загальному обсязі заборгованості, %	14%	26%	15%

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства.

За даними проведених розрахунків в таблиці 3.8, можна зробити висновки, що стан розрахунків з дебіторами був найгіршим у 2021 році. Середній строк погашення дебіторської заборгованості становив 53 днів і був найвищим за весь

період, що досліджується. Протягом трьох років частка сумнівної дебіторської заборгованості зменшувалась, і в 2023 році склала 15% від загальної величини дебіторської заборгованості. Крім того, зменшення частки дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних засобів може призвести до збільшення ліквідності оборотних активів і, відповідно, до покращення фінансового стану підприємств.

Підводячи підсумок, зазначимо, що розмір дебіторської заборгованості істотно впливає на виручку від реалізації продукції. Це твердження ґрунтується на кореляційно-регресійному аналізі, оскільки між цими показниками існує сильний прямий зв’язок. Це підтверджується тим, що управління дебіторською заборгованістю на підприємстві підлягає особливому контролю з боку колективу підприємства, адже рівень заборгованості дебіторів безпосередньо впливає на виручку від реалізації продукції, а, як відомо, виручка від реалізації є основним джерелом фінансових ресурсів для підприємства. При неефективній політиці управління дебіторською заборгованістю можливе зниження основних фінансових показників підприємства. При основній діяльності основним показником є доходи від реалізації. У результаті, якщо цей коефіцієнт зменшиться, підприємство не зможе покрити витрати на виробництво та реалізацію продукції. Для того, щоб мати можливість приймати конкретні рішення щодо управління підприємством, керівники повинні мати реальну інформацію, яка показуватиме реальний стан підприємства.

На основі проведеного аналізу дійшли висновку, що найбільшої уваги з точки зору аналізу та контролю потребує дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги. На основі кореляційного аналізу виявили сильний і прямий зв’язок між цією заборгованістю та доходами від продажу продукції. Дослідження показує, що коли дебіторська заборгованість зростає, доходи також збільшуються, оскільки компанія продає свою продукцію. Однак важливо завжди стежити за сальдо дебіторської заборгованості, оскільки є ризик накопичення сумнівних і безнадійних боргів, що в кінцевому підсумку погіршить фінансове становище підприємства. Тому для управління підприємством, у тому числі дебіторською

заборгованістю, важливо мати достовірну інформацію, на основі якої будуть прийматися раціональні рішення.

3.3 Оцінка ефективності управління дебіторською заборгованістю

Управління дебіторською заборгованістю є складним і динамічним процесом. Його ефективність безпосередньо пов'язана з якісним обліково-аналітичним забезпеченням, яке забезпечується в системі бухгалтерського обліку. Наразі інновації та інформаційно-комунікаційні технології впроваджуються у всіх сферах, у тому числі й у системі бухгалтерського обліку. Тому переважна більшість сучасних підприємств використовують цифрові технології в бухгалтерському обліку, що впливає на розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю.

В останні роки структура активів вітчизняних підприємств характеризується високою питомою вагою дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів. Так, на 31.12.2023р. частка дебіторської заборгованості у складі оборотних активів становила 32 %, при цьому оптимальною є структура оборотних активів, у якій питома вага дебіторської заборгованості не перевищує 20 % [49].

Система управління дебіторською заборгованістю є частиною загальної системи управління оборотними активами та системи управління маркетингом підприємства, метою якої є розширення сфери реалізації продукції, оптимізація загальної суми заборгованості та забезпечення її своєчасного стягнення.

Побудова ефективної системи на основі інтегрованого управління всіма елементами діяльності підприємства дозволить досягти максимального рівня його фінансової стійкості.

Узагальнюючи прийняті визначення, вважається, що управління дебіторською заборгованістю слід розглядати як інтегрований процес планування,

організації, координації, мотивації та контролю дебіторської заборгованості, необхідний для досягнення цілей підприємства.

У свою чергу, система управління дебіторською заборгованістю – це сукупність методів, правил і процедур взаємодії з клієнтами в частині реалізації активів або послуг з відстрочкою платежу, стягнення заборгованості та організації фінансової підтримки боргової діяльності. Він також характеризується системою інструментів, які з урахуванням макро- та мікропоказників регулюють та узгоджують інтереси підприємства, забезпечуючи тим самим фінансову стійкість підприємства в довгостроковій перспективі.

Цільова підсистема визначає цілі та завдання управління дебіторською заборгованістю. Тому основною метою є максимізація прибутку компанії шляхом управління процесами створення та стягнення дебіторської заборгованості.

У процесі управління заборгованістю вирішуються наступні завдання:

- визначення розміру вкладень у комерційні та споживчі кредити;
- формування умов кредитної політики для покупців продукції;
- визначення кола потенційних боржників;
- забезпечення інкасації заборгованості;
- прискорення платежів за допомогою сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості [50,с. 70].

Проведення роботи по управлінню дебіторської заборгованості потребує чітко визначеної послідовності дій, що складається, як правило, з комплексу заходів, які спрямовані на зниження ризику виникнення простроченої або безнадійної заборгованості, та вибір кредитної політики, що дозволяє максимально ефективно використовувати її як інструмент збільшення продажів. Початковим етапом є розробка кредитної політики підприємства, яка включає стандартний набір процедур для того, щоб прийняти рішення, які з клієнтів повинні отримати кредит і на яких умовах, забезпечити дотримання умов кредиту та визначення умов надання знижки. Для формування кредитної політики необхідно здійснити аналіз обсягу, складу та структури поточного стану дебіторської заборгованості. Також, цей етап передбачає зовнішній та внутрішній аналіз, виявлення можливостей,

ризиків та загроз, облік ресурсів та встановлення обмежень у часі щодо досягнення поставлених цілей та визначення середнього розміру фінансових активів, які перебувають у формі заборгованості, їх питомої ваги в загальній сумі оборотності активів підприємства.

Управління заборгованістю підприємства передбачає розробку плану-графіку роботи з дебіторами щодо інкасації заборгованості, яка базується на інвентаризації заборгованості, її ранжуванні за термінами, забезпеченості та надійності повернення.

Серед цих заходів важливим є моніторинг стану розрахунків з дебіторами з метою зменшення та погашення відстроченої або простроченої заборгованості. Диверсифікація боржників означає збільшення кількості дрібних боржників для мінімізації ризику невиконання зобов'язань одним або кількома великими боржниками. Контроль за співвідношення заборгованості кредиторам та дебіторів передбачає недопущення зростання дебіторської заборгованості в порівнянні з кредиторською, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Ефективним методом управління дебіторською заборгованістю є надання знижок на дострокове погашення заборгованості, що дозволяє отримати прибуток до настання терміну погашення – її розмір буде більшим за розмір наданої знижки.

Оцінка боржника включає аналіз платоспроможності та ділової репутації клієнтів, і при наявності ризику несвоєчасного погашення доцільно використовувати передоплату. Лімітування дебіторської заборгованості означає визначення максимально допустимих сум кредитування клієнтів, наприклад, при продажу товарів в кредит.

Комплекс заходів підприємства по мінімізації ризиків при управлінні дебіторською заборгованістю узагальнено на рис. 3.1.

Важливим аспектом управління дебіторською заборгованістю є регулювання договірних відносин між учасниками, що передбачає включення до договорів умов про застосування санкцій у разі порушення зобов'язань.

Ефективним методом управління дебіторською заборгованістю також є аутсорсинг – передача обов'язків посередникам, які спеціалізуються на даному виді

діяльності та мають для цього достатні ресурси та можливості, що особливо важливо для малих та середніх підприємств, які не мають достатніх ресурсів для виділення відділів по роботі з боржниками [51,с. 84].

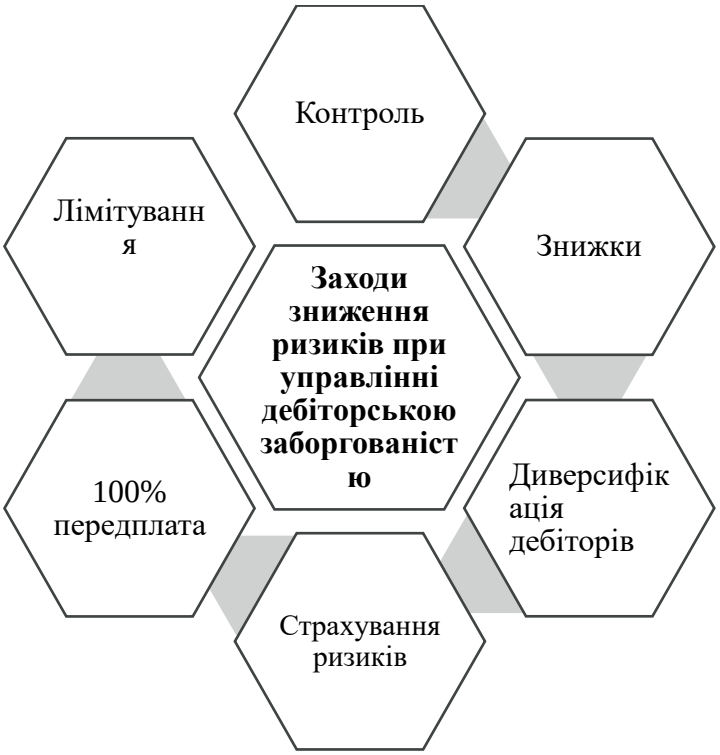

Рисунок 3.1 – Заходи зниження ризиків при управлінні дебіторською заборгованістю

Джерело: складено на основі [51]

Для найбільш значних боржників (юридичних осіб) рекомендується розробити індивідуальний вибір заходів погашення заборгованості, як представлено в табл. 3.9.

Ефективність контролю залежить насамперед від рівня зацікавленості власників і ступеня розуміння ролі, місця та значення виконання контрольних функцій керівниками вищих рівнів управління підприємством. Контроль має важливе значення у виявленні та мобілізації наявних резервів і сприяє підвищенню ефективності та якості роботи. Правильно організований контроль повинен не

тільки виявляти недоліки і порушення, а й запобігати їм, сприяти своєчасному усуненню [52,с. 64].

Таблиця 3.9 – Індивідуальний підбір заходів щодо погашення дебіторської заборгованості

Захід	**Зміст**
Нагадування по телефону	Щоденно або 2–3 рази на тиждень.
Письмове нагадування на офіційному рівні	У листі зазначається необхідність узгодження графіка погашення заборгованості до встановленого терміну.
Узгодження графіків погашення	Графік як пропозиція доповнює договір сторін із зазначенням санкцій за його невиконання.
Отримання інформації про боржників дебітора	Разом з дебітором з’ясовується можливість проведення взаємозаліку.

Джерело: складено на основі [52]

На основі фінансової звітності ТОВ "Сімедіка УА" за 2023 рік виявлено кілька ключових проблем в управлінні дебіторською заборгованістю. Значна її частка у структурі активів свідчить про залежність підприємства від ефективності роботи з дебіторами, що підвищує ризики ліквідності. Середній строк погашення дебіторської заборгованості є тривалим, що свідчить про потребу вдосконалення механізмів контролю за платежами.

Відсутність деталізації щодо вікової структури заборгованості ускладнює оцінку ризику неплатежів. Це також вказує на можливу недооцінку частки сумнівної чи безнадійної заборгованості. Високий рівень дебіторської заборгованості впливає на ліквідність та фінансову стійкість, особливо у контексті короткострокових зобов’язань. Крім того, звітність не містить інформації про створення резервів на покриття ризиків, що може підвищувати уразливість до неплатоспроможності контрагентів.

Для вирішення цих проблем необхідно оновити кредитну політику, скоротити терміни погашення боргів, регулярно проводити аналіз боржників,

створювати резерви для покриття ризиків, розглядати інструменти факторингу та страхування.

Впровадження на підприємствах ефективної системи управління дебіторською заборгованістю є необхідною умовою для забезпечення збільшення обсягів реалізації продукції, встановлення довгострокових ділових відносин, зниження рівня операційного ризику і, як наслідок, підвищення фінансової безпеки підприємства.

Тому управління дебіторською заборгованістю є важливим елементом управління фінансами підприємства. Для ефективного управління дебіторською заборгованістю компанія повинна мати чітку стратегію, яка відповідає її потребам. Оптимізація структури дебіторської заборгованості може знизити ризики для підприємства.

ВИСНОВКИ

Після проведення дослідження організаційно-теоретичних та практичних аспектів обліку дебіторської заборгованості, а також аналізу її структури та динаміки можна сформувати такі висновки:

1. Дебіторська заборгованість є важливою складовою активів підприємства, яка виникає у процесі його господарської діяльності. Її наявність впливає на фінансову стабільність, ліквідність та платоспроможність підприємства, а також потребує ефективного управління для мінімізації ризиків та забезпечення своєчасного погашення.

Розроблена класифікація дебіторської заборгованості включає її поділ за термінами (короткострокова, довгострокова), рівнем ризику (нормальна, сумнівна, безнадійна), а також за видами дебіторів (заборгованість покупців, постачальників, працівників тощо). Такий підхід дозволяє поглибити аналіз заборгованості та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Практична цінність дослідження полягає у запропонованих методах оптимізації дебіторської заборгованості. Їх реалізація сприятиме зменшенню фінансових ризиків, покращенню грошових потоків та підвищенню ефективності діяльності підприємства.

2. Виявлено, що правове поле для регулювання обліку дебіторської заборгованості є широким та охоплює багато аспектів, які потребують нормативно-правового регулювання. Основними документами, що визначають порядок її обліку, є національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема НП(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", Податковий кодекс України та Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність". Ці нормативно-правові акти встановлюють вимоги щодо визнання, оцінки, класифікації та відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності.

Аналіз нормативних документів дозволив виявити їх узгодженість, а також окремі проблеми, такі як недостатня деталізація обліку сумнівної заборгованості, що може впливати на точність фінансової звітності. Для гармонізації облікової політики підприємства з міжнародними стандартами фінансової звітності необхідно враховувати положення МСБО 9 "Фінансові інструменти", який передбачає більш гнучкий підхід до оцінки кредитного ризику.

У роботі проведено порівняння вітчизняного та міжнародного нормативно правового забезпечення за ступенем детальності викладених пунктів, вимог та уніфікованих форматів ведення обліку. В результаті встановлено, що норми Міжнародних стандартів є більш повними, структурованими, але додатково відображають детальні та прискіпливі вимоги до ведення обліку дебіторської заборгованості.

3. Досліджено особливості оцінки окремих видів дебіторської заборгованості, що дозволило виявити ключові підходи до її визнання та класифікації. Залежно від виду заборгованості (короткострокова чи довгострокова), її оцінка здійснюється за первісною вартістю, теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків або за чистою реалізаційною вартістю. Особливу увагу приділено створенню резерву сумнівних боргів, що є інструментом мінімізації ризиків втрат та забезпечення реалістичності фінансової звітності.

Результати дослідження підтвердили, що правильна оцінка дебіторської заборгованості залежить від врахування специфіки контрагентів, термінів погашення, рівня ризику та нормативних вимог. Запропоновані рекомендації щодо удосконалення методик оцінки, зокрема застосування більш сучасних інструментів прогнозування кредитного ризику, дозволяють підвищити достовірність інформації про фінансовий стан підприємства та знизити ризики фінансових втрат.

4. Узагальнено основні елементи облікової політики підприємства щодо відображення дебіторської заборгованості ,що включають підходи до визнання, оцінки, класифікації та списання заборгованості. До облікової політики також входить формування резерву сумнівних боргів, вибір методів оцінки (наприклад, за

первісною чи чистою реалізаційною вартістю), а також порядок документування та розкриття інформації у фінансовій звітності.

У роботі також було розглянуто практичне застосування облікової політики на прикладі підприємства ТОВ "Симедіка УА". На цьому підприємстві основними елементами облікової політики щодо дебіторської заборгованості є визнання заборгованості за первісною вартістю, використання резерву сумнівних боргів та класифікація за термінами погашення . У фінансовій звітності ТОВ "Симедіка УА" особлива увага приділяється розкриттю інформації про структуру дебіторської заборгованості, її поділу за строками та рівнями ризику, що сприяє підвищенню прозорості управління заборгованістю.

5. Розкрито порядок документування та обліку товарної дебіторської заборгованості. Цей процес включає первинне визнання заборгованості на підставі документів, таких як накладні, рахунки-фактури та договори. Для забезпечення точності обліку важливими є коректне оформлення первинних документів і чітке визначення моменту переходу ризиків і вигод до покупця.

Порядок обліку товарної дебіторської заборгованості передбачає її відображення із застосуванням рахунка 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" бухгалтерського обліку за первісною вартістю. У разі виникнення ризику неплатежу створюється резерв сумнівних боргів, що мінімізує можливі фінансові втрати.

6. Розглянуто документальне оформлення та порядок обліку іншої поточної дебіторської заборгованості. Така заборгованість включає операції з підзвітними особами, постачальниками, працівниками та іншими дебіторами, що не пов’язані з основною діяльністю. Оформлення здійснюється на підставі документів, таких як авансові звіти, акти звірки або розрахункові відомості.

Облік іншої поточної дебіторської заборгованості ведеться на рахунку 37 "Розрахунки з іншими дебіторами". Записи забезпечують прозорість управління такими розрахунками, сприяючи точності фінансової звітності підприємства.

7. Розглянуто правила документального оформлення та обліку довгострокової дебіторської заборгованості, яка виникає внаслідок надання

кредитів або інших довготривалих розрахунків. Оформлення таких операцій здійснюється на підставі укладених договорів, актів приймання-передачі та графіків погашення платежів. Ці документи фіксують умови, строки та відповідальність сторін.

Облік довгострокової дебіторської заборгованості ведеться на рахунку 18 "Інші необоротні активи", де вона відображається за теперішньою вартістю. Важливо забезпечити правильну класифікацію заборгованості залежно від строків її погашення, що дозволяє чітко контролювати фінансові зобов'язання контрагентів.

8. Досліджено міжнародні практики обліку дебіторської заборгованості, які суттєво відрізняються залежно від регіону та законодавчих вимог. Зокрема, у країнах Європейського Союзу підприємства використовують Міжнародні стандарти фінансової звітності, такі як МСБО 9 "Фінансові інструменти", які передбачають оцінку дебіторської заборгованості за очікуваними кредитними збитками. Це сприяє більш реалістичному відображенню фінансового стану компаній.

У США система обліку базується на загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку, які зосереджуються на правилах створення резервів за сумнівною заборгованістю. Американські підходи більш формалізовані, що дозволяє мінімізувати вплив суб'єктивних оцінок. У країнах Азії, таких як Японія чи Китай, спостерігається поєднання міжнародних стандартів із національними правилами, що враховують локальні особливості економіки.

У роботі вивчення міжнародних практик показало, що уніфікація підходів до обліку дебіторської заборгованості сприяє прозорості та порівнянності фінансової звітності. Водночас адаптація стандартів до національних умов забезпечує їх гнучкість і ефективність у конкретному економічному середовищі.

9. У роботі було сформульовано основні завдання аналізу дебіторської заборгованості, серед яких – оцінка її структури, визначення ступеня ризику, оцінка ефективності управління боргами та прогнозування можливих втрат. Аналіз

дозволяє виявити основні тенденції у динаміці дебіторської заборгованості, а також зрозуміти вплив її розміру на фінансовий стан підприємства.

Основними джерелами для аналізу дебіторської заборгованості є фінансова звітність підприємства, зокрема баланс та звіт про фінансові результати, а також внутрішні документи, такі як акти звірки, накладні, рахунки-фактури та договори. Окрім того, важливим джерелом є інформація про терміни погашення заборгованості та створення резерву сумнівних боргів.

Завдяки системному підходу до збору та аналізу цих джерел, підприємство здатне забезпечити контроль над дебіторською заборгованістю та своєчасно вживати необхідних заходів для покращення фінансового стану і зниження ризиків.

10. Проведено структурно-динамічний аналіз стану та структури дебіторської заборгованості на основі фінансової звітності ТОВ "Симедіка УА" за 2020-2023 рр.. Аналіз показав, що дебіторська заборгованість підприємства за цей період має тенденцію до зростання, зокрема через збільшення короткострокових зобов'язань. Динаміка заборгованості свідчить про зростання фінансових зобов’язань у контексті розширення компанії та нових контрактів, що можуть вплинути на терміни погашення дебіторської заборгованості. Це потребує вдосконалення внутрішньої облікової політики та посилення заходів з управління кредитними ризиками для забезпечення стабільності фінансового потоку компанії в майбутньому.

Структурно компанія має велику частку дебіторської заборгованості, що потребує ретельного моніторингу для зменшення ризиків неплатежів. Зростання заборгованості також може свідчити про необхідність посилення контролю за дебіторами та перегляду умов кредитування. Однак певні показники вказують на наявність значного обсягу сумнівних боргів, що потребує уважнішого контролю та прийняття стратегічних рішень щодо зниження ризиків.

11. У роботі було оцінено ефективність управління дебіторською заборгованістю ТОВ "Симедіка УА" на основі фінансової звітності. Для покращення ефективності управління дебіторською заборгованістю компанії слід впровадити більш сувору політику кредитування, зокрема скоротити строки

погашення та посилити моніторинг заборгованості. Це дозволить знизити обсяг прострочених платежів та покращити фінансову стабільність підприємства.

Також необхідно звернути увагу на вдосконалення механізмів контролю дебіторських заборгованостей, зокрема через впровадження більш ефективних заходів щодо управління ризиками. В результаті, ці зміни допоможуть покращити фінансову ситуацію та забезпечити стійкість підприємства на ринку.

Для забезпечення стабільного фінансового стану ТОВ "Симедіка УА" необхідно впроваджувати ефективні методи управління дебіторською заборгованістю, що включають як покращення внутрішніх управлінських процесів, так і врахування економічних можливостей клієнтів. Це дозволить мінімізувати затримки платежів, зменшити потребу у додатковому фінансуванні та підвищити загальну фінансову стійкість підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гнилицька Л.В., Мальованна Є.К. Особливості обліку дебіторської заборгованості за МСФЗ та НП(С)БО : зб. матеріалів конференції: *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку.* Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С.9-10.
2. Лисак О.П. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. *ΛΌΓΟΣ. Мистецтво наукової думки.* 2020. Вип. 10. С. 6-8.
3. Чепець О., Юрченко С., Волчанська Л. Теоретико-методологічні основи визначення дебіторської заборгованості та її класифікація. *Економіка та суспільство.* 2024. №61.
4. Ворона Т., Подлужна Н. Значення дебіторської заборгованості у забезпеченні розвитку та економічної безпеки підприємтсва. *Сучасні тенденції розвитку економіки та обліку: наукові горизонти.* С.11-12.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" : затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 20.10.2024).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти": : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. №559 Дата оновлення: 03.01.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 20.10.2024).
7. Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 р. № 78. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text (дата звернення: 20.10.2024).
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 "Подання фінансової звітності" : затв. від 01.01.2012 р. № 929_013 . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 20.10.2024).
9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 " Фінансові інструменти: подання" : затв. від 01.01.2012 р. № 929_029 . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text (дата звернення: 20.10.2024).

10. Господарський кодекс України : затв. наказом Верховної Ради України від 16.01.2003р. № 436-IV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення: 20.10.2024).

11. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 "Дохід від договорів з клієнтами". URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

12. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 " Фінансові інструменти". URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

13. Костенко Н. Торговельна дебіторська заборгованість. *Податки&Бухоблік.* 2021. № 34. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2021/april/issue-34/article-114608.html (дата звернення: 20.10.2024).

14. Плікус І.Й., Ганус І.С., Гордєєва А.В. Імплементація МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» в систему обліку дебіторської заборгованості. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит.*2019. Вип.37. С.749-756.

15. Харламова О. Що потрібно розкривати в Примітках про торговельну дебіторську заборгованість. *Агентство з МСФЗ.* 2022. URL: https://amsfo.com.ua/pro-torhovelnu-debitorsku-zaborhovanist/ (дата звернення: 20.10.2024).

16. Мамонтова Н. А. Особливості обліку дебіторської заборгованості за національними і міжнародними стандартами. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка.* 2021. № 21. С. 115-119.

17. Сичов А. С., Сичова А. А. Актуальні питання визначення, визнання та оцінки дебіторської заборгованості. *Матеріали Другої Міжнародної науково-практичної конференції "Управління розвитком соціально-економічних систем" 11-12 квітня 2019 р.; наук. кер. Бірченко Н. О. Харків: ХНТУСГ*. 2019. С. 156-159.

18. Глушач, Ю. Проблеми облікової оцінки дебіторської заборгованості в фінансовій звітності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39.

19. Кюрджиєв А.С., Іонін Є.Є. Дебіторська заборгованість підприємства. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса.* 2018. Т. 2, № 10. С. 164–169.

20. Зелікман В.Д., Ерьоміна О.Л., Безгодкова А.О. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Дніпро: НМетАУ, 2017.С.28-29.

21. Шигун М.М.,Мухомор Г.В. Дебіторська заборгованість: визнання та оцінка за національними й міжнародними стандартами. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки.* 2023. № 72. С.85-93.

22. Дисконтування заборгованості: оптимізація фінансів. URL: https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/diskontirovanie-zadolzhennosti/ (дата звернення: 20.10.2024).

23. Миронова Ю.Ю. Облікова політика підприємства: сутність, особливості та проблеми формування . *Причорноморські економічні студії.* 2019. № 39, ч. 2. С. 108-112.

24. Кіляр О.Р. Облікова політика підприємства: конспект лекцій. Тернопіль : ТНТУ імені І.Пулюя, 2016. 69 с.

25. Куць Т., Вакуленко В. Засади формування облікової політики щодо дебіторської заборгованості. *Молодий вчений.* 2019. № 66. С. 633-636.

26. Фінансова звітність за 2023 р. ТОВ «Симедіка УА» URL: https://cymedica.com/wp-content/uploads/2024/05/finansova-zvitnist-tov-simedika-ua-za-2023-rik.pdf (дата звернення: 17.11.2024).

27. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ. 2018. 460 с.

28. Садова А. Інвентаризація дебіторської і кредиторської заборгованості. *7eminar*. 2024. URL: https://7eminar.ua/news/1182-inventarizaciya-debitorskoyi-i-kreditorskoyi-zaborgovanosti?page=96 (дата звернення: 17.11.2024).

29. Бухгалтерський облік II : навч. посібник / А. П. Косяк, А. В. Зубенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 326 с.

30. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2017. 248 с.

31. Сандуляк В. Резерв сумнівних боргів: загальні правила формування та реалії сьогодення. *Audit Invest.* 2023. URL: https://audit-invest.com.ua/ua/articles/blog/rezerv-sumnivnyh-borgiv-zagalni-pravyla-formuvannya-ta-realiyi-sogodennya (дата звернення: 17.11.2024).

32. Онищенко В. Списання безнадійної дебіторської заборгованості. *Головбух.* 2022. URL: https://buhplatforma.com.ua/article/6642-qqq-17-m4-21-04-2017-spisannya-beznadyno-debtorsko-zaborgovanost (дата звернення: 17.11.2024).

33. Мефоденко С. Списання грошової безнадійної дебіторської заборгованості: облік та оподаткування. *AVS.* 2021. URL: https://avstudy.com.ua/spysannya-hroshovoyi-beznadiynoyi-debitorskoyi-zaborhovanosti-oblik-ta-opodatkuvannya/ (дата звернення: 17.11.2024).

34. Міщенко К. Мінфін вніс зміни до Інструкції про службові відрядження. *FactorAcademy.* 2024. URL: https://factor.academy/blog/minfin-vnis-zmini-do-instrukciyi-pro-sluzhbovi-vidryadzhennya/ (дата звернення: 17.11.2024).

35. Габрук О. Підзвітні кошти: обмеження, вимоги та помилки. *7eminar*. 2024. URL: https://7eminar.ua/news/1436-pidzvitni-kosti-obmezennya-vimogi-ta-pomilki?page=6 (дата звернення: 17.11.2024).

36. Шурпенкова Р., Луценко К. Теоретичні аспекти та методичні підходи до обліку розрахунків з дебіторами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43.

37. Рахунок 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи".*Бухгалтерія.*2020.URL:https://oblikbudget.com.ua/article/983-rahunok-18-dovgostrokova-debtorska-zaborgovanst-ta-nsh-neoborotn-aktivi(дата звернення: 17.11.2024).

38. Рябчук О. Г. Проблеми організаційно-методичних підходів до обліку та аудиту дебіторської заборгованості та напрями їх вирішення. *Бізнес Інформ.* 2018. № 5. С. 261-267.

39. Рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи». URL: https://www.buhoblik.org.ua/uchet/zadolzhennosti/378-raxunok-18.html (дата звернення: 17.11.2024).

40. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. / за ред. М. Р. Лучко, І. Д. Бенько. 2016. 370 с.

41. Облік в Зарубіжних країнах: навчальний посібник / за ред. Н.С. Акімова., А.П. Грінько, О.В. Топоркова, Т. А. Наумова, Н.С.Ковалевська, Л. О. Кирильєва, В. В. Янчев. Х.: ХДУХТ, 2016. 288 с.

42. Облік у зарубіжних країнах : курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП "Облік і оподаткування" спеціальності 071 "Облік і оподаткування" денної та заочної форми здобуття вищої освіти / за ред. М.В. Дубініна, Н. В. Потриваєва, С. В. Сирцева, Ю. Ю, Чебан, О. І. Лугова, Т. С. Кучмійова. Миколаїв : МНАУ, 2022. 74 с.

43. Полєщук І. Ф. Особливості організації економічного аналізу як складової частини управління підприємством в умовах кризи /І. Ф. Полєщук, Ю. П. Жупанова // Міжнародний молодіжний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. № 10.

44. Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства. *Агросвіт.* 2022. № 9-10. С. 69–78.

45. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О. , Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.

46. Бондарчук Н.В., Тімашова А.М. Модель аналізу дебіторської заборгованості: основні показники. *Проблеми системного підходу в економіці.* 2019. Вип. 3 (2). С. 170—177.

47. Магопець О.А., Шалімова Н.С., Черновол О.М. Фінансовий аналіз: видання 2-ге виправлене і доповнене. Кропивницький: ЦНТУ. 2022 р. 230 с.

48. Томчук О.Ф., Сидоренко І.М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. Фінанси, облік, банки. 2019. № 1 (24). С. 94-101.

49. Частка дебіторської заборгованості у загальному обсязі дебіторської заборгованості.URL:https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU%3ADF_ASSETS_202

1_A_BALANCE%282.0.0%29&filter=%2A.%2A.SBS_SHAR_REC_CUR.%2A.%2A.%2A (дата звернення: 05.12.2024).

50. Мордань Є.Ю. Системний підхід до управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка.* 2019. № 2. С. 70-79.

51. Ткачук Л. М., Венда Чен. Теоретико-методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Innovation and Sustainability.* 2023. № 1. С. 84-90.

52. Найдиш В., Корбутяк А. Управління дебіторською заборгованістю підприємства та напрями оптимізації її структури. *Scientific Collection «InterConf».* 2023. № 156. С. 64–68.

ДОДАТКИ

Додаток А

Витяг з Наказу про облікову політику

Фінансові інструменти - Компанія класифікує свої фінансові інструменти за такими категоріями: довгострокова дебіторська заборгованість, поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги, поточна дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків, грошові кошти та їх еквіваленти, інші довгострокові зобов'язання, поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поточна кредиторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків

На кожну наступну після визнання звітну дату фінансові активи оцінюються за їх справедливою вартістю, крім дебіторської заборгованості, що не призначена для перепродажу; фінансових інвестицій, що утримуються підприємством до їх погашення; фінансових активів, справедливу вартість яких неможливо достовірно визначити; фінансових інвестицій та інших фінансових активів, щодо яких не застосовується оцінка за справедливою вартістю.

На кожну наступну після визнання звітну дату фінансові зобов'язання оцінюються за амортизованою собівартістю, крім фінансових зобов'язань, призначених для перепродажу, і зобов'язань за похідними фінансовими інструментами.

Балансова вартість фінансових активів, щодо яких не застосовується оцінка за справедливою вартістю, переглядається щодо можливого зменшення корисності на кожну звітну дату на основі аналізу очікуваних грошових потоків. Сума втрат від зменшення корисності фінансового активу визначається як різниця між його балансовою вартістю та теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків, дисконтованих за середньорічною обліковою ставкою НБУ, з визнанням цієї різниці іншими витратами звітного періоду.

Для фінансових інструментів з фіксованою відсотковою ставкою справедлива вартість визначається шляхом дисконтування очікуваних грошових потоків із застосуванням середньорічної облікової ставки НБУ на дату операції. Для інших поточних фінансових інструментів справедлива вартість вважається рівною балансовій вартості.

Дебіторська заборгованість – Дебіторська заборгованість відображається за чистою реалізаційною вартістю після вирахування резерву сумнівних боргів. Такий резерв створюється під окремі борги або згідно оцінки заборгованості щодо ймовірності її повернення.

Резерв сумнівних боргів – Резерв сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів та нараховується у розмірі 1% на непрострочену, прострочену, прострочену більше 14 днів, 50% заборгованості, якщо прострочена заборгованість більше 30 днів і у розмірі 100% - якщо більше 90 днів, визначеної як сумнівна. Цей резерв утворюється в тих випадках, коли існує об'єктивне свідчення того, що Компанія не зможе отримати всі суми, які належать їй у відповідності з початковими умовами договору купівлі-продажу. Згідно з чинним законодавством, строк позовної давності для списання безнадійної заборгованості становить 3 роки.

Гроші та їх еквіваленти – Гроші та їх еквіваленти включають готівку та кошти на рахунках у банках, що можуть бути використані для поточних операцій, а також короткострокові ліквідні фінансові інвестиції, що легко конвертуються в грошові кошти та характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Торгова та інша кредиторська заборгованість – Зобов'язання за торговою та іншою кредиторською заборгованістю відображаються за їхньою номінальною вартістю.

Отримані аванси – Отримані аванси головним чином складаються із авансів, отриманих від клієнтів. Усі суми відображаються як зобов'язання за отриманими авансами до тих пір, поки послуги, товари не будуть надані клієнтам.

Забезпечення – Забезпечення визнаються в тому випадку, коли Компанія має юридичні чи договірні зобов'язання в результаті минулих подій, якщо існує ймовірність виникнення зобов'язань, погашення яких ймовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють в собі економічні вигоди, та їх оцінка може бути розрахунково визначена. Компанія нараховує наступні забезпечення: на оплату відпусток працівників підприємства та на виплату матеріального заохочення працівникам підприємства.

Зареєстрований (пайовий) капітал – Зареєстрований капітал визнається за справедливою вартістю отриманих Компанією внесків.

Додаток Б

Постачальник: ТОВ « Симедіка УА»
ЄДРПОУ 31032231
Р/р 01234567890123456789
АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» , МФО 300614
КУДРЯВСЬКИЙ УЗВІЗ, буд. 7
04053 Київ Україна
тел. + 38(044)-451-88-61

Одержувач: ДП «ПЕРЕМОГА НОВА»
вул. Лесі Українки 68 село Будище
19620 Черкаська обл.
тел. +38(047)-234-04-01

Платник: ДП «ПЕРЕМОГА НОВА»

Валюта: Гривня

Рахунок №1 від 04.01.2024р.

№	Товар/Послуга	К-сть	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	Громакс	15	1000.0000	15000.00
2	Гриппозон	25	1250.0000	31250.00
			Разом без ПДВ	46250.00
			ПДВ	9250.00
			Всього з ПДВ	55500.00

Всього на суму:
п'ятдесят п'ять тисяч п'ятсот гривень 00 копійок
ПДВ: 9250 грн

Рахунок дійсний до оплати до 04.02.2024

Виписав(-ла)

Додаток В

1

Форма № 1-ТН (в редакції наказу ТОВ «Симедіка УА» від 01.10.2024 № 57)

ТОВАРНО-ТРАНСПОРТНА НАКЛАДНА

м. Сміла № **48** **«22»** **жовтня** **2024 р.**

Автомобіль **MAN TGX 18440, тягач, СА3101НВ** (марка, модель, тип, реєстраційний номер)

Причіп/напівпричіп **напівпричіп фура Kogel Cargo SN24, СА3101НВ** (марка, модель, тип, реєстраційний номер)

Вид перевезень **За покілометровим тарифом**

Автомобільний перевізник **ФОП Брагар Роман Володимирович** (найменування/П. І. Б.)

3	1	0	1	0	2	9	7	7	2

(код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер, реєстраційний номер облікової картки платника податків чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті))

Водій **Брагар Р. В., АВС 102103** (П. І. Б., номер посвідчення водія)

Замовник **Товариство з обмеженою відповідальністю «Симедіка УА»** (найменування/ П. І .Б.)

Вантажовідправник **Товариство з обмеженою відповідальністю «Симедіка УА», м. Сміла, вул. Гоголя, 15а** (повне найменування, місцезнаходження /П. І. Б., місце проживання

		4	1	0	5	6	2	3	0

(код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер, реєстраційний номер облікової картки платника податків чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті))

Вантажоодержувач **ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "ПЕРЕМОГА НОВА" , Черкаська обл., Черкаський р-н, село Будище, вул. ЛЕСІ УКРАЇНКИ 68** (повне найменування, місцезнаходження /П. І. Б., місце проживання)

		4	0	9	8	7	6	5	4

(код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер, реєстраційний номер облікової картки платника податків чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті))

Пункт навантаження **м. Сміла, вул. Гоголя, 15а** (місцезнаходження)

Пункт розвантаження **Черкаська обл., Черкаський р-н, село Будище, вул. ЛЕСІ УКРАЇНКИ 68** (місцезнаходження)

кількість місць **Двісті** (словами) масою брутто, т **Шістнадцять т 320 кг** отримав водій/експедитор **Водій Брагар Р. В.** (П. І. Б., посада, підпис)

Усього відпущено на загальну суму **Вісімсот шістнадцять тисяч гривень 00 копійок** (словами, з урахуванням ПДВ), у т. ч. ПДВ **136 000,00 грн**

Супровідні документи на вантаж **Видаткова накладна від 22.10.2024 № 56, сертифікат відповідності від 28.08.2024 № UA.PN.104-0597-21**

Продовження Додатку В

ВІДОМОСТІ ПРО ВАНТАЖ

№ з/п	Найменування вантажу (номер контейнера), у разі перевезення небезпечних вантажів: клас небезпечних речовин, до якого віднесено вантаж	Одиниця виміру	Кількість місць	Ціна без ПДВ за одиницю, грн	Загальна сума з ПДВ, грн	Вид пакування	Документи з вантажем	Маса брутто, т
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	**Вітасол мульті**	**Коробка**	**200**	**3 400,00**	**816 000,00**	**Коробка**	**Видаткова накладна від 22.10.2024 № 56, сертифікат відповідності від 28.08.2024 № UA.PN.104-0597-21**	**16,320**
	Всього:	X	**200**	X	**816 000,00**	X	X	

Здав (відповідальна особа вантажовідправника):

Менеджер з продажу Панов А. Д. Панов

(П. І. Б., посада, підпис)

Прийняв (відповідальна особа вантажоодержувача)

Менеджер з постачання Бондар О. С. Бондар

(П. І. Б., посада, підпис)

ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ

Операція	Маса брутто, т	Час (год., хв.)			Підпис відповідальної особи
		прибуття	вибуття	простою	
10	11	12	13	14	15
Навантаження	**16,32**	**08.30**	**9.30**	**–**	**Панов**
Розвантаження	**16,32**	**16.30**	**17.00**	**–**	**Бондар**

ГАБАРИТНО-ВАГОВІ ПАРАМЕТРИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Транспортний засіб	Габарити, мм			Вага, т	
	Довжина	Ширина	Висота	без вантажу	загальна
16	17	18	19	20	21
Автомобіль	**5 805**	**2 500**	**3 478**	**7,2**	**7,2**
Причеп/напівпричеп	**13 950**	**2 550**	**4 000**	**6,3**	**22,62**

Додаток Г

Акт

звірки взаєморозрахунків № 25

31.01.2025 р. м. Київ

Акт складений між ДП «Перемога Нова» і ТОВ «Симедіка УА» про те, що обороти по взаємних розрахунках з постачання ТМЦ за 2024 р. та залишок заборгованості на 31 грудня 2024 р. становлять:

№	Підтвердний документ		За даними ДП «Перемога Нова» (кредитор)		За даними ТОВ «Симедіка УА» (дебітор)		Розбіжності
	дата	назва і номер документа	Дт	Кт	Дт	Кт	
Сальдо на 01.01.2024 р.			***10000,00***	**–**	**–**	***10000,00***	**–**
1	03.01.24	Платіжне доручення № 186	–	10000,00	10000,00	–	–
2	06.01.24	Видаткова накладна № 147	28000,00	–	–	28000,00	–
3	10.04.24	Платіжне доручення № 198	–	20000,00	20000,00		–
4	24.04.24	Видаткова накладна № 200	5000,00	–	–	5000,00	–
Обороти за період			33000,00	30000,00	30000,00	33000,00	–
Сальдо на 31.12.2024 р.			***13000,00***	**–**	**–**	***13000,00***	**–**

За результатами звірки взаєморозрахунків встановлено, що ТОВ «Симедіка УА» винне ДП «Перемога Нова» 13000,00 грн (***Тринадцять тисяч грн 00 коп.).***

Розбіжностей не виявлено.

Строк повернення підписаного акта: 05 лютого 2025 року включно.

Строк погашення заборгованості: 28 лютого 2025 року включно.

Акт підписали:

від ДП «Перемога Нова»: від ТОВ «Симедіка УА»:

головний бухгалтер *Давиденко* / І.О. Давиденко головний бухгалтер *Гура* / Л.В. Гура

Додаток Д

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
28 вересня 2015 року № 841
(у редакції наказу Міністерства фінансів України
від 09 травня 2023 року № 239)

Звіт про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт

№ *95* **від** *10 вересня* **20***24* **року**

Найменування податкового агента

ТОВ «Симедіка УА»
(повне найменування юридичної особи чи прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) самозайнятої особи)

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*		

податковий номер[1] або серія (за наявності) та номер паспорта платника податків[2]

Звіт затверджено в сумі:

Дванадцять тисяч чотириста тридцять грн 00 коп
(словами)

Фізична особа – платник податків (підзвітна особа)

Василенко Дмитро Олександрович
(прізвище , ім'я, по батькові (за наявності))

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*1*

реєстраційний номер облікової картки платника податків – фізичної особи або серія (за наявності) та номер паспорта платника податків [2]

Керівник (уповноважена особа) / самозайнята особа
Кондратенко
(підпис)

«11» вересня 20*24* року

Призначення авансу *на відрядження*

	Сума (грн, коп.)
Залишок попереднього авансу	–
Перевитрата	–
Одержано (від кого, № та дата)	
1. *ВКО № 79 від 05.09.2023*	*14 000,00*
2.	
3.	
Усього отримано	*14 000,00*
Витрачено	*12 430,00*
Залишок	*1570,00*
Перевитрата	–

Дебет	Кредит	Сума (грн, коп.)
92	*372*	*10 805,00*
92	*641*	*1 625,00*

Додаток: *4* документів (перелік документів наведено на зворотному боці Звіту)

Залишок унесений / Перевитрата видана в сумі *1570,00* грн, коп. касовий ордер / платіжна інструкція № *94* від *10.09.* 20*24* року (дата документа)

При неповерненні суми надміру витрачених коштів / електронних грошей протягом звітного місяця, на який припадає граничний строк повернення:

Сума податку _____(грн, коп.) = неповернута сума [3] _____(грн, коп.) × ставка податку [4]—— ÷ 100

Головний бухгалтер (особа, відповідальна за ведення бухгалтерського обліку) / самозайнята особа *Єрьоменко* (підпис) *Ганна ЄРЬОМЕНКО* (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

З розрахунком ознайомлений:

Фізична особа — платник податків (підзвітна особа) *Василенко* (підпис) *Дмитро ВАСИЛЕНКО* (прізвище, ім'я, по б

Додаток Е

ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ № 1

0410001

від 17 травня 2024 р.

Одержано банком

Платник **ДП «Симедіка УА»**

Код 37859241

Банк платника	код банку	ДЕБЕТ рах.№	СУМА
АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ" У М. КИЄВІ	300335	UA973510050000026002123135202	397,12

Отримувач **ТОВ «Симедіка УА»**

Код 41835359

рах.№

КРЕДИТ

Банк отримувача	код банку	
ПАТ «АБ Укргазбанк»	320478	UA373204780000026039924900367

Сума словами

Триста дев' яносто сім гривень 12 коп.

Призначення платежу

Оплата за товар, рахунок № ТУ-040301/130797/1 від 30.04.2024 р. (дог.№040301) за квітень 2024р., у т.ч. ПДВ 20% - 66.19грн.

Проведено банком

Підпис банку

Підписи

М.П.

Додаток 3

ТОВ «СИМЕДІКА УА»
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН НА 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ
(в тисячах українських гривень)

Актив	Примітки	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:		1000	22	66
первісна вартість		1001	99	149
накопичена амортизація		1002	(77)	(83)
Незавершені капітальні інвестиції		1005	-	-
Основні засоби :		1010	15 618	26 605
первісна вартість		1011	34 567	45 567
накопичена амортизація		1012	(18 949)	(18 962)
Інвестиційна нерухомість		1015	-	-
первісна вартість		1016	-	-
накопичена амортизація		1017	-	-
Довгострокові біологічні активи:		1020	-	-
первісна вартість		1021	-	-
накопичена амортизація		1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств		1030	-	-
інші фінансові інвестиції		1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	1 664	3 735
Відстрочені податкові активи		1045	-	-
Гудвіл		1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати		1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах		1065	-	-
Інші необоротні активи		1090	-	-
Усього за розділом I		**1095**	**17 304**	**30 406**
II. Оборотні активи				
Запаси		1100	99 879	139 708
Виробничі запаси		1101	2 341	2 565
Незавершене виробництво		1102	-	-
Готова продукція		1103	-	-
Товари		1104	97 538	137 143
Поточні біологічні активи		1110	-	-
Депозити перестрахування		1115	-	-
Векселі одержані		1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4	1125	84 830	112 461
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	5	1130	1 893	2 218
з бюджетом		1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів		1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків		1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155	577	2 637
Поточні фінансові інвестиції		1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти :		1165	4 165	7 591
Готівка		1166	-	-
Рахунки в банках		1167	4 165	7 591
Витрати майбутніх періодів		1170	4	17
Частка перестраховика у страхових резервах		1180	-	-
у тому числі в:резервах довгострокових зобов'язань		1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат		1182	-	-
резервах незароблених премій		1183	-	-
інших страхових резервах		1184	-	-
Інші оборотні активи		1190	575	174
Усього за розділом II		**1195**	**191 923**	**264 806**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		**1200**	**-**	**-**
БАЛАНС		**1300**	**209 227**	**295 212**

Продовження Додатку 3

ТОВ «СИМЕДІКА УА»
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН НА 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ (ПРОДОВЖЕННЯ)
(в тисячах українських гривень)

Пасив	Примітки	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	**2**	**3**	**4**	**5**
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	6	1400	27	27
Внески до незареєстрованого статутного капіталу		1401	-	-
Капітал у дооцінках		1405	-	-
Додатковий капітал		1410	-	-
Емісійний дохід		1411	-	-
Накопичені курсові різниці		1412	-	-
Резервний капітал		1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		1420	132 074	209 951
Неоплачений капітал		1425	-	-
Вилучений капітал		1430	-	-
Інші резерви		1435	-	-
Усього за розділом I		**1495**	**132 101**	**209 978**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання		1500	-	-
Пенсійні зобов'язання		1505	-	-
Довгострокові кредити банків		1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	7	1515	4 633	4 187
Довгострокові забезпечення		1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу		1521	-	-
Цільове фінансування		1525	-	-
Благодійна допомога		1526	-	-
Страхові резерви		1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань		1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат		1532	-	-
резерв незароблених премій		1533	-	-
інші страхові резерви		1534	-	-
Усього за розділом II		**1595**	**4 633**	**4 187**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків		1600	-	-
Векселі видані		1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	7	1610	3 251	5 342
товари, роботи, послуги	8	1615	59 568	60 937
розрахунками з бюджетом		1620	5 334	5 355
у тому числі з податку на прибуток		1621	3 714	4 411
розрахунками зі страхування		1625	-	-
розрахунками з оплати праці		1630	22	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами		1635	2 214	775
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками		1640	3	3
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	17	1645	1 310	7 256
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю		1650	-	-
Поточні забезпечення	9	1660	397	831
Доходи майбутніх періодів		1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків		1670	-	-
Інші поточні зобов'язання		1690	394	548
Усього за розділом III		**1695**	**72 493**	**81 047**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		**1700**	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду		**1800**	-	-
БАЛАНС		**1900**	**209 227**	**295 212**

Директор _____ Литвиненко В. А.

Головний бухгалтер _____ Діброва Г. І.

Додаток К

ТОВ «СИМЕДІКА УА»
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН НА 31 ГРУДНЯ 2021 РОКУ
(в тисячах українських гривень)

Актив	Примітки	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:		1000	24	16
первісна вартість		1001	89	89
накопичена амортизація		1002	(65)	(73)
Незавершені капітальні інвестиції		1005	-	-
Основні засоби :		1010	14 790	11 575
первісна вартість		1011	28 086	28 407
накопичена амортизація		1012	(13 296)	(16 832)
Інвестиційна нерухомість		1015	-	-
первісна вартість		1016	-	-
накопичена амортизація		1017	-	-
Довгострокові біологічні активи:		1020	-	-
первісна вартість		1021	-	-
накопичена амортизація		1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств		1030	-	-
інші фінансові інвестиції		1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	873	2 231
Відстрочені податкові активи	17	1045	448	-
Гудвіл		1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати		1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах		1065	-	-
Інші необоротні активи		1090	-	-
Усього за розділом I		**1095**	**16 135**	**13 822**
II. Оборотні активи				
Запаси		1100	69 157	70 885
Виробничі запаси		1101	1 703	1 593
Незавершене виробництво		1102	-	-
Готова продукція		1103	-	-
Товари		1104	67 453	69 292
Поточні біологічні активи		1110	-	-
Депозити перестрахування		1115	-	-
Векселі одержані		1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4	1125	81 111	78 444
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	5	1130	851	542
з бюджетом		1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів		1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	18	1145	652	833
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155	738	562
Поточні фінансові інвестиції		1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти :		1165	26 399	23 499
Готівка		1166	-	-
Рахунки в банках		1167	26 399	16 429
Витрати майбутніх періодів		1170	-	5
Частка перестраховика у страхових резервах		1180	-	-
у тому числі в:резервах довгострокових зобов'язань		1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат		1182	-	-
резервах незароблених премій		1183	-	-
інших страхових резервах		1184	-	-
Інші оборотні активи		1190	80	155
Усього за розділом II		**1195**	**178 988**	**174 925**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		**1200**	**-**	**-**
БАЛАНС		**1300**	**195 123**	**188 747**

Продовження Додатку К

ТОВ «СИМЕДІКА УА»
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН НА 31 ГРУДНЯ 2021 РОКУ (ПРОДОВЖЕННЯ)
(в тисячах українських гривень)

Пасив	Примітки	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	**2**	**3**	**4**	**5**
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	6	1400	27	27
Внески до незареєстрованого статутного капіталу		1401	-	-
Капітал у дооцінках		1405	-	-
Додатковий капітал		1410	-	-
Емісійний дохід		1411	-	-
Накопичені курсові різниці		1412	-	-
Резервний капітал		1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		1420	86 122	82 511
Неоплачений капітал		1425	-	-
Вилучений капітал		1430	-	-
Інші резерви		1435	-	-
Усього за розділом I		**1495**	**86 149**	**82 538**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання		1500	-	-
Пенсійні зобов'язання		1505	-	-
Довгострокові кредити банків		1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	7	1515	2 742	1 531
Довгострокові забезпечення		1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу		1521	-	-
Цільове фінансування		1525	-	-
Благодійна допомога		1526	-	-
Страхові резерви		1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань		1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат		1532	-	-
резерв незароблених премій		1533	-	-
інші страхові резерви		1534	-	-
Усього за розділом II		**1595**	**2 742**	**1 531**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	8	1600	4 000	4 000
Векселі видані		1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	7	1610	4 260	2 316
товари, роботи, послуги	9	1615	63 412	57 953
розрахунками з бюджетом		1620	5 636	3 384
у тому числі з податку на прибуток		1621	2 480	80
розрахунками зі страхування		1625	-	-
розрахунками з оплати праці		1630	20	24
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами		1635	424	718
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками		1640	3	3
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	18	1645	22 067	31 215
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю		1650	-	-
Поточні забезпечення	10	1660	6 141	4 792
Доходи майбутніх періодів		1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків		1670	-	-
Інші поточні зобов'язання		1690	269	273
Усього за розділом III		**1695**	**106 232**	**104 678**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		**1700**	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду		**1800**	-	-
БАЛАНС		**1900**	**195 123**	**188 747**

Керівник _____ Камінський О. Й.

Головний бухгалтер _____ Діброва Г. І.

Додаток Л

ТОВ «Симедіка УА»

Код ЄДРПОУ 31032231 , Р/р UA543510050000026008519674100, ПАТ «УКРСИББАНК», МФО 351005
Інд. податковий № 310322326594, Свідоцтво №100058391

2. ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ

У 2023 році фінансовий результат до оподаткування згідно фінансової звітності Товариства, складеної за стандартами П(С)БО, становить 93 931 тис. грн. Цей показник на 30 957 тис. грн. більше ніж у 2022 році (прибуток до оподаткування у 2022 році за стандартами П(С)БО становить 62 974 тис. грн.).

3. ЛІКВІДНІСТЬ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Станом на 31.12.2023 року сума заборгованості по кредитній лінії відсутня. З метою забезпечення ліквідності Товариство дотримується контролю витрат та використовує інші можливості її поліпшення. Таким чином Товариство забезпечує безперервне фінансування інвестицій, що були передбачені планом на рік. Товариство належним чином виконує укладені угоди. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (ОА/ПК) складає 3,3 що є вище за нормативне значення (> 1,5).

4. КАДРОВА ПОЛІТИКА ТА ОХОРОНА ПРАЦІ

Наші співробітники – це найбільша цінність компанії. Захист та підтримка працівників, є одним із основних пріоритетів розвитку Товариства. Товариство робить усе для того, щоб повністю задовольнити сучасні вимоги щодо охорони праці, навколишнього середовища та безпеки. Значну увагу приділяє соціальній підтримці співробітників та їхньому професійному розвитку і зростанню, надає можливість за його рахунок відвідувати тренінги, професійні семінари та навчання. Наші працівники мають можливість відвідувати виставки, що надає їм можливість бути в тренді останніх новітніх розробок в індустрії.

Товариство відповідально ставиться до виконання своїх зобов'язань, як роботодавця. Своєчасно виплачує заробітну плату, надає щорічні відпустки.

Товариство дотримується вимог щодо безпеки та охорони праці. Кожен працівник відповідає за безпеку власну і своїх колег.

ТОВ «Симедіка УА» ▸ вул. Кудрявської узвіз, 7, м. Київ 04053 Україна ▸ тел/факс: +38 044 451 88 61
▸ E-mail: info@cymedica.com ▸ www.cymedica.com

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Інститут модернізації змісту освіти
Stefan cel Mare University of Suceava, Romania
Adam Mickiewicz University, Poland
Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute, Norway
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ, АНАЛІЗ І АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

X Міжнародна науково-практична конференція

(м. Чернігів, 25 листопада 2024 р.)

Тези доповідей

Чернігів 2024

УДК 657.1/.6(063)
Б94

Друкується за рішенням вченої ради Національного університету «Чернігівська політехніка» (протокол № 12 від 25 листопада 2024 р.).

Б94 **Бухгалтерський** облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : X Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 25 листопада 2024 р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 182 с.

ISBN 978-617-7932-70-2

Збірник містить тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку». Висвітлено актуальні питання щодо проблем обліку, оподаткування, аналізу й аудиту в системі управління підприємством, а також розглянуто перспективи та проблеми післявоєнної відбудови економіки України на засадах сталості, економіки природокористування і охорони навколишнього середовища та відносин Україна-ЄС.

Видання орієнтоване на теоретиків і практиків, науковців, викладачів та здобувачів вищої освіти, а також зацікавлених в обміні досвідом наукових досліджень щодо проблем обліку, оподаткування, аналізу й аудиту в системі управління підприємством та проблем економіки.

Матеріали збірника представлено в авторській редакції. Відповідальність за зміст несуть автори.

Організаційний комітет:

Голова:

Новомлинець О. О., д-р техн. наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор Національного університету «Чернігівська політехніка».

Заступники голови:

Приступа А.Л., канд. техн. наук, доцент, проректор з наукової роботи Національного університету «Чернігівська політехніка».

Дерій Ж. В., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка».

Члени організаційного комітету:

Cristina Gabriela Cosmulese, PhD, Department of Accounting, Audit and Finance, Ştefan cel Mare University of Suceava;

Rafał Dymczyk, Dr. hab., Prof., Head of the Center for Philippine Studies, Head of Laboratory of Humanistic Interdisciplinary Studies, Program Council of Inter-Area Individual Studies in the Humanities (MISH), Adam Mickiewicz University, Poznan;

Nadiia Reznik, Dr. Prof. UNIWERSYTET JUTRA II - zintegrowany program rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska;

Jan-Urban Sandal, Dr. Prof., founder and owner of Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute;

Акименко О. Ю., д-р екон. наук, доцент, професор кафедри економіки, обліку і оподаткування;

Гливенко В. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування;

Гнедіна К. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування;

Клименко Т. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування;

Мініна О.В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування;

Перетятько Ю.М., канд. екон. наук, доцент, заступник директора ННІ БЕА;

Сидоренко О.О., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування;

Шадура-Никипорець Н.Т., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування.

УДК 657.1/.6(063)

ISBN 978-617-7932-70-2

© Національний університет «Чернігівська політехніка», 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Національний та міжнародний досвід і напрями розвитку бухгалтерського обліку як науки та практичної діяльності

Потриваєва Н.В., Дубініна М.В. Міжнародні тенденції діджиталізації бухгалтерського обліку та їх запровадження в українських реаліях 7
Гнилицька Л.В., Мальованна Є.К. Особливості обліку дебіторської заборгованості за МСФЗ та НП(С)БО 9
Сук П.Л. Амортизація необоротних активів за методом на основі доходу від основної неопераційної діяльності 10
Майдан В.Ю., Руденко О.В. Перспективи та вирішення актуальних питань гармонізації української фінансової звітності з міжнародними стандартами 12
Макарович В.К. Облік інноваційних квазі-нематеріальних активів 14
Перетятько Ю.М. М'які навички у практичній роботі бухгалтера 16
Цебень Р.Л., Заболотна І. С. Проблеми нарахування резерву сумнівних боргів у бухгалтерському обліку. 17
Анонічева О.В. Організація обліку собівартості сільськогосподарської продукції 19
Вавричен Ю.В. Особливості організації обліку та аналізу виплат працівникам на підприємстві 20
Майстат В. А. Вплив окремих елементів облікової політики щодо зобов'язань на фінансовий результат та базу оподаткування з податку на прибуток 22
Михайлович О.Ю. Нефінансові активи в МСФЗ - звітності: облік та оподаткування в умовах військового стану 24
Мосійчук Є.О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення 25
Озимай А.О. Організація обліку реалізації товарів (робіт, послуг) 27
Хоменко К.Ю. Методи обліку операційних витрат на будівельних підприємствах 29

СЕКЦІЯ 2

Обліково-аналітичне забезпечення звітності підприємств як основи для прийняття управлінських рішень на мікро- та макрорівнях

Акімова О.В., Давиденко Т.В. Особливості операцій з державними коштами і проблеми їх обліку на підприємстві 33
Струк Н.С., Демко Р.Р. Інтегрована звітність: значення та особливості впровадження 35
Акименко О.Ю., Буряк А.П. Нарахування амортизації у воєнний час: нюанси під час простою, мобілізації, окупації 37
Москаленко В.А. Розробка та впровадження в бізнес-середовище України системи обліку за центрами відповідальності 39
Шкіндер А.М., Голуб Н.О. Економічний розвиток і його вплив на побудову системи обліку та звітності 41
Чуєнков А.А. Облікова політика як основа визначення майбутніх грошових потоків підприємства 42
Гринько В. В. Особливості обліку готової продукції на підприємствах різних галузей 44
Колпакова Ю.О. Порядок проведення індексації грошових доходів населення у 2024 році .. 46
Комлаш М.В. Окремі аспекти ідентифікації й обліку нематеріальних активів за субрахунками до рахунку 12 «Нематеріальні активи» 48
Кузькова Г.В. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємств готельного бізнесу 50
Майстат В.А. Облікова політика малого підприємства щодо обліку зобов'язань 52
Пильник А.С. Облікова політика підприємства як стратегічний інструмент для досягнення бізнес-цілей 53

УДК 657
Гнилицька Л.В., д-р екон. наук, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Мальованна Є.К., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА МСФЗ ТА НП(С)БО

***Ключові слова**: дебіторська заборгованість, МСФЗ, НП(С)БО, знецінення, визнання, резерв сумнівних боргів.*

З кожним роком повномасштабних воєнних дій на території України через кризу неплатоспроможності усе більше посилюється проблема зростання обсягу дебіторської заборгованості в структурі активів українських підприємств, що проявляється збільшенням сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості.

Враховуючи те, що із зростанням дебіторської заборгованості зіштовхуються як суб'єкти господарювання, що ведуть облік за національними стандартами, так і ті, що використовують міжнародні стандарти обліку та звітності, виникає необхідність критично переосмислити правила обліку розрахунків з покупцями на умовах кредиту. При цьому варто зазначити, що порядок обліку дебіторської заборгованості у вітчизняному обліковому законодавстві чітко регламентований нормами НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», тоді як в міжнародній практиці єдиного стандарту, що окреслює правила обліку розрахунків з дебіторами немає, а МСФЗ визначають лише загальні правила такого обліку.

Згідно НП(С)БО 10 під *дебіторською заборгованістю* розуміють суму заборгованості дебіторів перед підприємством на певну дату [1]. При цьому розрізняють короткострокову і довгострокову дебіторську заборгованість, що дає можливість більш детально аналізувати її стан. Натомість у міжнародних стандартах фінансової звітності, а саме МСФЗ 15 «Виручка за договорами з клієнтами» під дебіторською заборгованістю розуміють право суб'єкта господарювання на компенсацію, яке є безумовним. Право на компенсацію є безумовним у разі, якщо для сплати компенсації, необхідний лише плин часу [2].

Також за своїм характером відрізняються принципи визнання та оцінки дебіторської заборгованості. Зокрема, згідно НП(С)БО дебіторська заборгованість визнається за її первісною вартістю, яка є сумою, яку підприємство очікує отримати. Тим самим мова йде про фактичну вартість операції, а не її справедливу вартості. Крім того НП(С)БО 10 наголошує, що дебіторська заборгованість обліковується лише тоді, коли існує високий ступінь впевненості щодо її стягнення. Цей підхід забезпечує більш консервативну оцінку дебіторської заборгованості.

Натомість МСФЗ вимагає від підприємств оцінювати вартість дебіторської заборгованості за кожний звітний період, використовуючи модель очікуваних кредитних збитків для оцінки можливих втрат. Цей підхід бере до уваги історичні дані, поточні умови та очікувані майбутні економічні умови для більш точної оцінки потенційних кредитних втрат.

Окремим питанням в обліку дебіторської заборгованості є формування резерву сумнівних боргів. НП(С)БО 10 вимагає від підприємств формувати резерви безнадійної заборгованості за методиками, визначеними стандартом, на основі групування дебіторів та формування коефіцієнтів сумнівності [1]. Натомість МСФЗ не конкретизує поняття «сумнівна» та «безнадійна» дебіторська заборгованість, а також не розкриває процедури розрахунку резервів сумнівних боргів. Водночас МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» визначає поняття «зменшене використання», що уможливлює формування резерву для покриття збитків від знецінення дебіторської заборгованості [4].

Національні стандарти мають свої унікальні вимоги до розкриття інформації про дебіторську заборгованість, які відрізняються від вимог МСФЗ. Одна з таких вимог передбачає зосередженість на принципі історичної вартості, який має першочергове значення для НП(С)БО, на відміну від методу справедливої вартості, який зазвичай використовується в МСФЗ. Крім того НП(С)БО 10 вимагає чіткої класифікації

заборгованості за різними ознаками, наприклад поточна та довгострокова, торгова та неторгова дебіторська заборгованість. Ця класифікація полегшує процес моніторингу та управління дебіторською заборгованістю на вітчизняних підприємствах.

Також можемо спостерігати і відмінності при відображенні інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності, складеній за правилами НП(С)БО та МСФЗ. Зокрема МСФЗ позиціонують динамічний підхід в оцінюванні і роблять наголос на справедливій вартості та постійній переоцінці активів, що, своєю чергою, підвищує реалістичність фінансової звітності. Натомість, дотримання вимог НП(С)БО передбачає використання історичної вартості, що забезпечує доречність показників фінансової звітності, однак обмежує її релевантність по відношенню до поточних ринкових умов.

Ця різниця в підходах впливає на те, як зацікавлені сторони інтерпретують фінансовий стан і результати діяльності суб'єктів господарювання. Підхід за МСФЗ сприяє підвищенню прозорості і порівнянності звітної інформації для інвесторів, тоді як вимоги НП(С)БО, у першу чергу, забезпечують послідовність та надійність формування інформації, що у більшій мірі цікавить внутрішніх користувачів. Розуміння відмінностей у підходах до формування звітної інформації має вирішальне значення для суб'єктів господарювання при забезпеченні відповідності фінансових звітів очікуванням різних груп користувачів.

Наостанок можемо констатувати, що в цілому правила обліку дебіторської заборгованості за НП(С)БО та МСФЗ дуже подібні, однак ключова відмінність міжнародного обліку від вітчизняної практики полягає в тому, що він менш регламентований та надає підприємствам альтернативність формування облікової політики з урахуванням досвіду та специфіки управління дебіторською заборгованістю. Тому подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення світового досвіду та пошуку шляхів удосконалення вітчизняного обліку дебіторської заборгованості в контексті його відповідності світовим вимогам, що є однією з передумов успішної інтеграції українських підприємств у міжнародне економічне середовище.

Список використаних джерел: 1. *Національне* положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»*:* Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 №237. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0725-99# (дата звернення: 3.11.2024). **2.** *Міжнародний* стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf (дата звернення: 5.11.2024). **3.** *Михалків А., Садрітдінов О.* Особливості обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСФЗ. Grail of Science. 2022. №22. С. 38-45.
4. *Міжнародний* стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text. (дата звернення: 3.11.2024).

УДК 657.1
Сук П.Л., д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національний університет біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

АМОРТИЗАЦІЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЗА МЕТОДОМ НА ОСНОВІ ДОХОДУ ВІД ОСНОВНОЇ НЕОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: *бухгалтерський облік, амортизація, доходи, основна неопераційна діяльність, фінансова звітність, методи амортизації необоротних активів*

Щоб здійснювати різні види діяльності підприємство повинне використовувати необоротні активи.

Необоротні активи – це вид активів, який можна застосовувати більш ніж один раз у процесі діяльності і має очікуваний строк корисної експлуатації понад дванадцять місяців з дати балансу (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Протягом строку експлуатації вартість необоротних активів розподіляється у витрати за допомогою амортизації. Її розраховують за різними методами. Існує різноманітна кількість